

**Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
"Харківський політехнічний інститут"**

**Факультет «Комп'ютерних та інформаційних технологій»
Кафедра «Інформатики та інтелектуальної власності»**

**Методичні вказівки
до виконання курсової роботи
з дисципліни
«Економіка інтелектуальної власності»**

**для студентів денної та заочної форми навчання
за спеціальністю 8.18010011
“Інтелектуальна власність”**

Харків 2014

Розробники:

Капінос М.М. – доцент кафедри «Інформатики та інтелектуальної власності»,

Лерантович Е.Т – ст. викладач кафедри «Інформатики та інтелектуальної власності».

При розробці тематичного плану проведення занять, плану лекційних, практичних, самостійних занять з учбової дисципліни “Економіка інтелектуальної власності”, були враховані вимоги наступних стандартів НТУ “ХП”:

- СТБУЗ-ХП-3.02-2002 Навчально-методичні документи. Загальні вимоги;
- СТБУЗ-ХП-2.04-2003 Лекції. Порядок підготовки і проведення;
- СТБУЗ-ХП-2.06-2003 Практичні заняття. Порядок підготовки та проведення.

ВСТУП	4
1.МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ	5
2.МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ.....	6
3. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.	8
МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	8
4. ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ	9
РОБОТИ.....	9
5. ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	16
7. ПІДГОТОВКА КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	31
ДО ЗАХИСТУ	31
6. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	32
8.ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	33
8.1ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ	33
8.2 ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ.....	35
ДОДАТОК А – Приклад оформлення Звіту	58
ДОДАТОК В – Титульний лист КР.....	97

ВСТУП

Реформи, що впроваджуються в Україні призвели до того, що великий науково-технічний потенціал, враховуючи об'єкти інтелектуальної власності (ОПІВ) перетворився в товар та опинився у виключній власності громадян та організацій різних форм власності.

Неминуче для ринку використання цієї власності в національній економіці та зовнішньоекономічній діяльності ставить перед вітчизняними підприємцями складну задачу встановлення ціни на ОПІВ. Проблема оцінки ОПІВ має місце не тільки при продажу окремих патентів, свідоцтв, авторських прав та ноу-хау, але й при приватизації та продажу підприємств з їх науково-технічним потенціалом, при інвестуванні коштів у створення об'єктів із застосуванням винаходів та ноу-хау, при внесенні ОПІВ до статутного капіталу підприємства, при оподаткуванні та наданні пільг при використанні винаходів чи ліцензій, при визначенні розміру винагороди авторам розробок і т.п. Технології оцінки ОПІВ дозволяють не тільки визначити вартість цього ресурсу для власника, але й уявити його ринкову цінність, а отже і подальшу стратегію діяльності підприємства.

1.МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Головна мета вивчення курсу “Економіка інтелектуальної власності” – досягнення розуміння методології та економіко-правових основ комерціалізації та оцінки вартості майнових прав інтелектуальної власності, об’єктів, цілей та видів оцінювання, дати можливість практичного застосування різних підходів до визначення вартості ОПВ; визначення збитків від порушення прав власників інтелектуального продукту; сприяння розумінню доцільності придбання чи продажу інтелектуальної власності (ІВ).

Економіка інтелектуальної власності – це галузь знань, яка вивчає теорію та практику функціонування ринкових структур і механізмів взаємодії суб’єктів економічної діяльності, пов’язаних з інтелектуальним капіталом.

Для досягнення мети викладання курсу “Економіка інтелектуальної власності” поставлені такі завдання:

- визначити теоретичні та методологічні положення економіки інтелектуальної власності;
- обґрунтувати об’єктивну необхідність застосування знань в галузі економіки інтелектуальної власності у сучасній практиці;
- надати цілісне уявлення про управління інтелектуальною власністю на підприємстві з метою оптимізації результатів діяльності підприємства з використанням ІВ.

Комплексний, системний підхід до викладання курсу “Економіка інтелектуальної власності” дозволить сформувати у студентів такі знання та навички.

В результаті вивчення курсу студенти повинні знати:

- означення понять, категорій і методів в економіці ІВ;

- основні законодавчо-правові акти в сфері комерціалізації ІВ;
- особливості розрахунку економічного ефекту від використання нововведень;
- критерії (методи) визначення дійсної цінності чи іншої вигоди від використання ІВ;
- основні критерії економічної ефективності продажу/купівлі ліцензії;
- особливості ціноутворення на ІВ;
- порядок та методи оцінки інтелектуальної власності згідно з Міжнародними та Національними стандартами оцінки.

Вміти:

- орієнтуватися в законодавчо-правовій базі комерціалізації ІВ;
- оцінити економічну ефективність від використання об'єктів промислової власності;
- оцінювати доцільність та можливості конкретного підприємства у відношенні придбання (продажу) того чи іншого ІВ;
- визначати прибуток чи його долю від використання ІВ;
- визначати вартість ІВ, застосовуючи різні методологічні підходи;
- визначати розмір збитків та компенсацій власникам інтелектуальної власності;
- розраховувати розмір авторської винагороди.

2.МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

Вивчення курсу “Економіка інтелектуальної власності” базується на знаннях з таких дисциплін:

1. Основи економічної теорії

2. Право інтелектуальної власності
3. Маркетинг інтелектуальної власності
4. Облік та аудит нематеріальних активів
5. Розпорядження майновими правами ІВ

Науково–теоретичною і методологічною базою дисципліни є також передовий закордонний та вітчизняний досвід.

3. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота з навчальної дисципліни "Економіка інтелектуальної власності" є важливим етапом в підготовці фахівців інтелектуальної власності. Вона є самостійною розрахунковою роботою студента, що входить до освітньо-професійної програми підготовки магістра за спеціальністю 8.18010011 "Інтелектуальна власність"

Мета курсової роботи - закріпити, поглибити та узагальнити теоретичні знання, що отримані при вивченні дисципліни та виробити вміння до їх практичного застосування

При виконанні курсової роботи студент повинен показати здатність до самостійного узагальнення та аналізу економіко-правової бази, учбово-методичної літератури та практичних прикладів за заданою темою.

В цих вказівках наведено завдання з 26 тем. Кожна тема має теоретичне запитання та одно практичне завдання, які необхідно виконати з використанням сучасних інформаційних джерел, а також викласти свою думку та привести свої висновки. Відповідати на питання слід максимально докладно із залученням в тексті посилань на використані джерела інформації (з подальшим відсиланням їх до списку використаної літератури); викладення має бути логічно пов'язаним. Для виконання практичного завдання студент може самостійно обрати об'єкт, умови та інші вихідні дані, або виконати завдання згідно відповідного варіанту. Наприкінці курсової роботи наводять "Список використаної літератури".

Робота повинна бути викладена на 30-40 сторінках друкованого тексту. Оформлення роботи здійснюється від-

повідно до прийнятих в Університеті стандартів. Варіант обирають відповідно порядкового номеру по журналу учбових занять групи.

Після перевірки курсової роботи науковим керівником та усунення помилок та зауважень, робота може бути допущена до захисту. Зарахована курсова робота є необхідною умовою допуску студента до іспиту.

4. ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота повинна виконуватися, як правило, українською мовою. Виконання російською або будь якою іншою іноземною мовою допускається з дозволу завідувача кафедри та деканату.

Курсова робота повинна бути виконана із дотриманням вимог цих методичних вказівок.

4.1 Виконання курсової роботи

4.1.1 Загальні положення

Курсова робота (далі - КР) - це науково-технічний текстовий документ, у якому викладені результати роботи, виконаної відповідно до завдання.

КР має включати послідовно наступні структурні елементи:

- 1) титульний аркуш;
- 2) зміст;
- 3) перелік умовних позначень (при наявності);
- 4) вступ;

- 5) основну частину (зміст роботи);
- 6) висновок;
- 7) список джерел інформації;
- 8) додатки (при наявності).

Структурні елементи (далі - елементи) повинні бути виконані відповідно до вимог СТБУЗ-ХПІ-3.01.

4.1.2 Титульний аркуш

Титульний аркуш КР виконують за установленою формою, приведеною в додатку В.

Шифр КР, що проставляється на титульному аркуші, складається з індексу групи та номеру варіанту, наприклад КІТ65.1.

4.1.3 Зміст

У зміст включають структурні елементи КР в такій послідовності:

- перелік умовних позначень,
- вступ,
- найменування розділів і підрозділів основної частини,
- висновок,
- список джерел інформації,
- додатки з їх найменуванням.

Найменування елементів КР записують малими літерами з першої прописної, найменування розділів і підрозділів пишуть разом з їх порядковими номерами.

Номера сторінок повинні бути розташовані один під іншим. Слово «сторінка» чи його скорочення не пишуть. Закінчення найменувань відокремлюють від номерів сторінок відточиями.

4.1.4 Перелік умовних позначень

Якщо в тексті курсової роботи вживається специфічна термінологія, а також використано маловідомі скорочення, нові символи або позначення, то їх перелік може бути поданий у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом.

Перелік умовних позначень розташовують двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа - їх детальну розшифровку.

Перелік наводять у такій послідовності: скорочення (у тому числі й аббревіатурні); умовні (літерні) позначення; символи хімічних елементів та сполук; одиниці вимірювання; терміни.

Для літерних позначень встановлений наступний порядок запису: спочатку повинні бути наведені в алфавітному порядку умовні позначення українського алфавиту, потім - латинського й останнім - грецького.

4.1.5 Вступ

У вступі характеризується актуальність теми курсової роботи та її практичне значення, дається коротка характеристика проблемної ситуації, формулюються цілі та завдання, які студент вирішуватиме під час дослідження. Крім того, визначаються об'єкт дослідження, коло питань, які розглядатимуться у роботі, існуючі обмеження та фактичний матеріал, на якому базуватиметься дослідження.

- Історичні довідки, опис раніше опублікованих робіт і загальновідомі положення у вступі не приводяться.

Вступ не повинен займати більше однієї сторінки. Текст вступу на пункти не поділяють.

4.1.6 Основна частина

Основна частина курсової роботи повинна складатися з двох (або більше) розділів, які поділяються на підрозділи; підрозділи, в свою чергу, – на пункти, а пункти, в разі потреби, – на підпункти.

- Текст основної частини КР (структура, ілюстрації, формули, таблиці, одиниці фізичних величин, числа і знаки, посилання, примітки) повинні бути виконані відповідно до вимог стандарту СТБУЗ-ХПІ-3.01.

- До змісту основної частини курсової роботи висуваються наступні типові вимоги.

- Перший розділ роботи носить теоретичний характер. У ньому проводиться огляд нормативно-методичної, науково-практичної та періодичної літератури з досліджуваних питань, порівняльний аналіз меж доцільного використання існуючих методів рішення поставлених задач і обґрунтовується їх остаточний вибір. Слід зауважити, що студент повинен не лише розглянути наявні в літературі точки зору, але й аргументовано визначити свою позицію з цього приводу. При необхідності в кінці першого розділу формулюються пропозиції щодо вдосконалення науково-методичної бази для вирішення проблемної ситуації.

- У другому розділі студент виконує практичне завдання. Викладені у цьому розділі аналітичні матеріали рекомендується супроводжувати таблицями, графіками, діаграмами, схемами тощо. Виконана робота повинна підтверджувати засвоєння студентом теоретичних і практичних знань, отриманих під час навчання в МІПО НТУ “ХПІ”.

- Обсяг тексту основної частини КР повинний бути не більш 40 сторінок друкованого тексту.

4.1.7 Висновок

Висновки з результатів виконаної роботи та пропозиції з її використання носять підсумковий характер, вони висвітлюють основні теоретичні й практичні результати, отримані під час проведеного у курсовій роботі дослідження, дають змогу оцінити ступінь вирішення студентом поставлених цілей та завдань.

4.1.8 Список джерел інформації

Список джерел інформації містить перелік літературних джерел, що були використані студентом під час проведення дослідження, які цитуються, розглядаються або згадуються безпосередньо у тексті КР.

Джерелами інформації (ДІ) є: книги, статті, нормативно-технічні документи (НТД), звіти про науково-дослідну роботу, дисертації, техніко-економічні нормативи та норми, прейскуранти, реферати і рецензії, надруковані у вигляді окремих документів.

До списку джерел інформації включають ДІ, на які надані посилання у тексті, а також, при необхідності, ДІ, які були використані при розробці документа, але на них нема посилань.

Джерела інформації записують за розділами:

- 1) перелік джерел, на які надані посилання у тексті;
- 2) перелік джерел, на які нема посилань у тексті.

В *переліку джерел, на які надані посилання у тексті*, ДІ розташовують у порядку появи на них посилань.

В переліку джерел, на які нема посилань у тексті, ДІ розташовують у наступному порядку:

1) джерела під редакцією одного зі співавторів; їх записують в алфавітному порядку заголовків джерел;

2) книги, статті, рецензії, реферати; їх записують в алфавітному порядку прізвищ авторів;

3) НТД, згруповані за категоріями, а у середині категорій - за зростанням реєстраційних номерів. Якщо використані НТД не мають реєстраційних номерів, то їх записують в алфавітному порядку назв документів перед НТД, які мають реєстраційні номери.

До переліку джерел, на які нема посилань, має бути включено не більше десяти джерел.

Нумерація джерел інформації в СДІ має бути наскрізною.

Бібліографічний опис джерел Інформації, що включаються до списку, виконують згідно з ГОСТ 7.1 і вносять до СДІ лише один раз. **5.4.10 Додатки**

Ілюстраційний матеріал, таблиці, проміжні математичні докази, формули і розрахунки, текст допоміжного характеру, конструкторські і технологічні документи можуть бути оформлені як додатки за умови, що на них є посилання у відповідних розділах КР.

Усі додатки повинні бути внесені до змісту.

Додатками можуть бути копії самостійних документів, які не відрізняються від оригінала. У цьому випадку перед копією вмішують аркуш, на якому посередині пишуть слово "ДОДАТОК __" і його найменування. Сторінки копій нумерують, продовжуючи наскрізну нумерацію.

Додатки є продовженням документа і мають наскрізну нумерацію сторінок, спільну з документом. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки.

Додатки, як правило, виконують на аркушах формату А4. Допускається використовувати формати А3 за ГОСТ 9327.

Додатки послідовно позначають великими літерами українського алфавіту, за винятком літер Г, Є, З, І, ї, Й, О, Ч, Ї.

Допускається позначати додатки буквами латинського алфавіту (у випадку використання усіх літер українського алфавіту), крім І та О.

Літерні позначення надають в алфавітному порядку без повторення і, як правило, без пропусків. Наприклад, ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б.

При використанні усіх літер обох алфавітів допускається позначати додатки арабськими цифрами після буквового позначення. Наприклад, ДОДАТОК А.1, ДОДАТОК А.2.

Якщо додаток один, його теж позначають - ДОДАТОК А.

Слово "ДОДАТОК __" розташовують симетрично тексту.

Додаток повинен мати заголовок, який розташовують під словом "ДОДАТОК __" симетрично тексту і виконують малими літерами з першої великої.

Текст кожного додатка може бути розділений на розділи, підрозділи, пункти та підпункти, які нумерують у межах додатка. Наприклад: А.3 (третій розділ додатка А).

Заголовки розділів, підрозділів, пунктів та підпунктів у додатках виконують за загальними правилами.

Ілюстрації, таблиці та формули нумерують у межах кожного додатка. Якщо додаток розділено на розділи, то нумерація ілюстрацій, таблиць, формул має бути також у межах додатка. Якщо у додатку одна таблиця, рисунок чи формула, їх також нумерують.

Приклади:

1 Рисунок А. 1 - перший рисунок додатка А.

2 Таблиця Б.4 - четверта таблиця додатка Б.

3 Формула (Г.5) - п'ята формула додатка Г.

При посиланні у тексті додатків на рисунки, таблиці та формули слід писати: "...на рисунку А.2" або "...на рис. А.2"; "...у таблиці Б.3" або "...у табл. Б.3"; "...за формулою (В.4)"; "...у рівнянні (Б.1)".

Переліки, примітки та посилання у тексті додатків оформлюють за загальними правилами.

На всі додатки у тексті документа повинні бути посилання.

Усі додатки мають бути названі у змісті.

Додатки можуть бути оформлені (при великому обсязі) окремим документом (книгою). У цьому випадку їх виконують за загальними правилами і вони можуть мати «Зміст».

5. ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

5.1 Загальні вимоги до оформлення звіту

Документи виконують на аркушах друкарського паперу формату А4 (297х210) мм за ГОСТ 9327. За необхідності (виконання таблиць, ілюстрацій та додатків) допускається використовувати формат А3 (297х420) мм.

На аркушах мають бути залишені або окреслені поля: ліве, нижнє та верхнє - не менше 20 мм, праве - не менше 10 мм.

Аркуші документа нумерують арабськими цифрами, проставляючи їх у правому верхньому кутку аркуша без будь-яких знаків. Нумерація аркушів повинна бути наскрізною для всього документа. На титульному аркуші номер не ставлять, але враховують його у загальній нумерації аркушів.

Текст документа виконують на одному боці аркуша машинним способом (за допомогою комп'ютерної техніки) - кегль 12 - 14 через півтора інтервали, рекомендований шрифт - Times New Roman;

Допускається окремі розділи та елементи тексту виконувати способом, відмінним від основного.

Помилки, описки та графічні неточності, знайдені у процесі виконання документа, допускається виправляти підчищенням або закрашуванням білою фарбою.

Курсова робота, оформлена згідно даним Методичним рекомендаціям, повинна бути оправлена у швидкозшивач.

5.2 Правила викладання тексту документа

Текст документа (далі - текст) має бути чітким, коротким і не допускати різних тлумачень.

У тексті повинні застосовуватись науково-технічні терміни, позначення та визначення, встановлені відповідними стандартами, а за їх відсутності - загальноприйняті в науково-технічній літературі.

Якщо у тексті застосовується специфічна термінологія, то вона повинна бути пояснена у переліку умовних позначень.

У тексті не допускається застосовувати:

- 1) різні науково-технічні терміни, близькі за смислом (синоніми), для одного і того ж поняття;
- 2) тавтологічні словосполучення (прейскурант цін);
- 3) техніцизми та професіоналізми;
- 4) іноземні слова і терміни за наявності рівнозначних в українській мові (превалювати - переважати, лідирувати - очолювати);

5) індекси усіх категорій стандартів, технічних умов та інших нормативних документів без їх реєстраційного номера, наприклад, ГОСТ, ДСТУ, ТУ.

Текст має бути розділений на структурні елементи: *розділи, підрозділи, пункти, підпункти та переліки.*

Формули і рівняння; таблиці; ілюстрації; скорочення; числа і знаки; одиниці фізичних величин; приклади; примітки; посилання є елементами тексту.

Структурні елементи (розділи, підрозділи, пункти, підпункти) та елементи тексту (формули і рівняння, таблиці, ілюстрації) повинні бути пронумеровані.

Якщо елемент один, його теж нумерують.

Номер елемента виконують арабськими цифрами. Висота цифр повинна дорівнювати висоті великих літер у тексті.

У кінці номера крапку не ставлять.

Текст структурних елементів разом з номером має починатися з абзаца.

Абзаци починаються з відступу, що повинен дорівнювати 12,5 мм. Не допускається переносити на наступну сторінку або залишати на попередній сторінці фрагмент абзацу, що складається з одного рядку тексту. Потрібно також уникати переносу на останній рядок окремого слова або його частини. В такому випадку краще змінити формулювання речення таким чином, щоб останній рядок абзацу містив у собі не менше трьох-чотирьох слів.

Розділи і підрозділи повинні мати *заголовки*. Пункти та підпункти, за необхідності, можуть також мати заголовки. Заголовки (найменування) розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів мають відображати їх зміст та бути короткими і точними. Крапку у кінці заголовка не ставлять. Якщо заго-

ловок складається з двох речень, їх розділяють крапкою. Переноси слів у заголовках не допускаються.

Усі розділи повинні мати порядкові номери в межах нкурсової роботи, позначені арабськими цифрами, підрозділи – в межах відповідного розділу, пункти – в межах відповідного підрозділу, підпункти – в межах відповідного пункту. Номер підрозділу складається з номеру відповідного розділу та номеру підрозділу. Номер пункту складається з номеру розділу, підрозділу та пункту. Номер підпункту складається з номеру розділу, підрозділу, пункту та підпункту. Цифри номеру потрібно розділяти між собою крапками, але після останньої цифри номеру перед початком заголовку крапка не ставиться.

Наприклад:

1 НАЗВА 1-ОГО РОЗДІЛУ

1.1 Назва 1-ого підрозділу 1-ого розділу

1.2 Назва 2-ого підрозділу 1-ого розділу

1.2.1 Назва 1-ого пункту 2-ого підрозділу 1-ого розділу

1.2.2 Назва 2-ого пункту 2-ого підрозділу 1-ого розділу

Заголовки розділів виконують прописними (великими) літерами і розташовують симетрично тексту. Допускається розташовувати заголовки розділів з абзацу.

Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів виконують малими

літерами з першої великої жирним шрифтом і розташовують з абзацу.

Між заголовками розділу та підрозділу та наступним текстом, слід залишати один порожній рядок.

Між заголовками підрозділу, пункту, підпункту та наступним текстом відстань повинна бути такою ж як і в тексті.

Між попереднім текстом і заголовком розділу або підрозділу має слід залишати один порожній рядок.

Кожен новий розділ курсової роботи потрібно починати з нового аркуша.

Не допускається розміщувати заголовок в нижній частині сторінки, якщо після нього слідує тільки один рядок тексту, або текст не вміщується взагалі.

5.3 Елементи тексту

5.3.1 Формули і рівняння

Формули розташовують по тексту або окремими рядками. По тексту розмішують нескладні формули, окремими рядками - основні формули, що застосовуються у роботі при розрахунках та дослідженнях.

Формули розташовують симетрично тексту, у якому вони згадуються.

В одному рядку можна розташовувати тільки одну формулу.

Вище і нижче кожної формули залишають по одному вільному рядку.

Переносити продовження формули на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, причому знаки на початку наступного рядка повторюють. При переносі на операції множення застосовують знак (х). Формули, які йдуть одна за одною, розділяють комою.

Позначення величин, які входять до формул, повинні відповідати позначенням, встановленим відповідними стандартами.

Пояснення позначень величин і числових коефіцієнтів, якщо вони не пояснені раніше у тексті, мають бути наведені безпосередньо під формулою з нового рядка з абзацу зі слова "де" без двокрапки у тій послідовності, у якій вони наведені у формулі. Після формули перед словом "де" ставиться кома.

Якщо необхідно навести числове значення величини, то його записують після розшифровки.

Наприклад:

Щільність кожного зразка ρ , кг/м^3 , визначається за формулою

$$\rho = \frac{m}{v}, \quad (1.4)$$

де m – вага зразка, кг ;

v – об'єм зразка, м^3 .

Формули можуть бути пронумеровані. Нумерувати слід тільки основні розрахункові формули та формули, на які необхідно зробити посилання. Нумерація формул повинна бути в межах свого розділу.

Таким чином, номер формули складається з номера розділу й порядкового номера формули, відокремлених крапкою.

Наприклад:

1) (1.4) – четверта формула першого розділу.

2) (2.1) – перша формула другого розділу.

Номер формули проставляють на одному рівні з нею в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

У разі, якщо формула переноситься на наступну строку або сторінку - номер вказується на рівні останньої строки.

5.3.2 Таблиці

Таблиці в КР використовуються для поліпшення наочності тексту та зручності порівняння числових показників. Назви таблиць повинні бути чіткими, лаконічними та давати уявлення про їх зміст. Розташовувати таблицю потрібно безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці, в залежності від її розміру. На всі таблиці мають бути посилання в тексті роботи.

6.3.2.2 Усі таблиці нумеруються арабськими цифрами в межах відповідного розділу або додатку. Номер таблиці складається з номера розділу (додатку) і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою.

Наприклад:

- 1) Таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу.
- 2) Таблиця 3.5 – п'ята таблиця третього розділу.
- 3) Таблиця В.2 – друга таблиця додатку В.

Слово “Таблиця...” розташовують в тексті роботи з абзацного відступу, далі вказують її номер, а після знаку тире – назву таблиці. Назву друкують малими літерами (крім першої великої) без крапки в кінці.

Розміри обирають самостійно, в залежності від тексту. Головка таблиці повинна бути відокремленою від іншої частини напівжирною лінією. За необхідністю під головкою таблиці розміщують рядок для нумерації граф арабськими цифрами.

Висота рядків повинна бути не менше 8 мм.

Відстань між таблицями і подальшим або попереднім текстом має становити один рядок.

Якщо розмір таблиці виходить за межі формату сторінки, її ділять на окремі частини, переносячи їх на наступні сторінки. При перенесенні частини таблиці заголовки граф на наступній сторінці замінюють відповідними арабськими цифрами, які наводяться у додатковому рядку на попередній сторінці. Нижню горизонтальну лінію в першій частині таблиці у такому випадку не проводять.

Слово “Таблиця...” вказують один раз зліва над першою частиною таблиці, над іншими частинами зліва з абзацного відступу пишуть: “Продовження таблиці___” або «Закінчення таблиці___» із зазначенням її номера.

Заголовки граф таблиці слід починати з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком, і з великої, якщо вони мають самостійне значення. В кінці кожного заголовку вказують одиниці вимірювання. Заголовки і підзаголовки таблиці вказують в однині та розташовують по центру відповідних граф. В кінці заголовків і підзаголовків крапки не ставляться.

Забороняється залишати порожні місця в графах таблиці. У випадку, якщо деякі значення не існують, на їх місці ставиться знак “-”.

Не можна починати друкувати таблицю в кінці сторінки, якщо на ній вміщується лише кілька рядків змісту, або переносити один – два рядки на наступну сторінку. В такому випадку потрібно зменшити розмір шрифту так, щоб таблиця вмістилася на попередній сторінці, або, навпаки, - збільшити інтервал між рядками таблиці, щоб вона рівномірно розміщувалася на сторінках.

У залежності від розміру таблицю можна розміщувати:

- після тексту, в якому вона згадується;
- на окремій наступній сторінці;
- у додатку до тексту документа.

Допускається розташовувати таблицю вздовж довгого боку аркуша.

5.3.3 Ілюстрації

Для пояснення тексту, що викладається, допускається його ілюструвати графіками, діаграмами, схемами, кресленнями, фотознімками тощо. Ілюстрації, вміщені у тексті, іменують рисунками.

Виконання креслень і схем, які є ілюстраціями, має відповідати вимогам стандартів ЄСКД, діаграм і графіків - нормативному документу Р 50-77.

Рисунки мають бути пронумеровані у межах розділу. Приклад. Рисунок 2.2 - другий рисунок другого розділу. Запис розміщують під рисунком симетрично тексту.

Рисунок може мати найменування і пояснювальні дані (під-рисунковий текст).

Найменування повинно відображати зміст рисунка та бути коротким. Його розміщують після номера рисунка через риску і виконують малими літерами з першої великої.

Відстань між ілюстрацією й подальшим чи попереднім текстом має становити один порожній рядок.

Якщо після посилання на рисунок іде розгляд матеріалу, що ілюструється, то у розповіді слово "рисунок" пишуть без номера, наприклад: «Як видно з рисунка...»

5.3.4 Скорочення

Слова у тексті, як правило, скорочувати не допускається. Винятком є скорочення слів і словосполучень, вста-

новлені у відповідних державних стандартах чи загальноприйняті в українській мові,

Для бібліографічного запису джерел інформації скорочення слів в українській мові установлені у ДСТУ 3582, в російській - у ГОСТ 7.12.

Дозволяється застосовувати скорочення слів і словосполучень, характерні для певної галузі чи сфери діяльності (застосування вузькоспеціальних термінів). Записуються такі скорочення одним зі способів: безпосередньо у тексті (у дужках після повного найменування при першій згадці), якщо кожне з них повторюється не більше 3-5 разів, наприклад: «Державний департамент (ДП)», або у переліку умовних позначень.

Найменування, яке складається з кількох слів, при повторному його згадуванні у тексті рекомендується писати у скороченому вигляді. Для цього при згадці повного найменування у дужках пишуть "далі" та його прийняте скорочення. Наприклад: «Національний стандарт (далі - стандарт)».

При переліках і посиланнях, поруч з цифрами, назвами або прізвищами можуть вживатися загальноприйняті скорочення.

Наприклад:

- 1) і т.д. - і так далі;
- 2) і т.п. – і тому подібне;
- 3) та ін. – та інше;
- 4) і т.ін. – і таке інше.

Слова “оскільки”, “таким чином”, “тому що”, “так званий” не повинні скорочуватися.

Прізвища, назви установ, організацій, фірм та інші власні назви в тексті курсової роботи наводять мовою оригіналу. Допускається транслітерувати власні назви й

наводити назви організацій у перекладі на мову КР, обов'язково додаючи при першій згадці у тексті оригінальну назву.

Слова максимум та мінімум застосовують у скороченому вигляді лише для індексів. Наприклад: U_{max}, U_{min}. У тексті ці слова слід писати українською (російською) мовою: максимальний, мінімальний.

5.3.5 Числа і знаки у тексті

Абстрактні числа до дев'яти пишуть словами, більше дев'яти - цифрами. Числові значення фізичних величин з позначенням одиниць вимірювання необхідно писати цифрами. Приклади:

1 Відібрані п'ять патентів-аналогів.

2 Проведено 15 випробувань.

3 Труба завдовжки 1 м; масою 8 кг.

4 Вартість одного метра - 6 грн.

Дробові числа пишуть тільки цифрами у вигляді десятичних дробів, за винятком розмірів у дюймах, які записують по типу: «3/4».

Якщо числове значення неможливо виразити у вигляді десятичного дробу, то його допускається записувати в вигляді простого дробу в один рядок через косу риску. Наприклад: (50а-4с) / (4Ь+20).

Порядкові числівники пишуть цифрами у супроводженні скорочених відмінкових закінчень. Наприклад: 2-а лінія; 5-а графа.

При декількох порядкових числівниках відмінкове закінчення узгоджують з останнім з них. Наприклад: 3, 4 і 5-й графіки.

Кількісні числівники пишуть без відмінкових закінчень. Наприклад: У 12 випадках; на 20 сторінках.

Дати пишуть без відмінкових закінчень. Наприклад: 24 серпня; 8 березня; 28 червня, але: у 40-х роках; 70-і роки.

При римських цифрах відмінкових закінчень не пишуть. Наприклад, на XX Олімпійських іграх, XXI століття.

При зазначенні обмежувальних норм перед числовими значеннями пишуть слова: "не менше" чи "не більше", "від", "до", "понад".

Приклад. Товщина покриття не більше 0,2 мм.

При зазначенні границь величин рекомендується застосовувати тире або зворот "від - до". Наприклад: Товщина покриття 0,2 - 0,5 мм.

Зворотом "від - до" слід користуватись, якщо у межі значень містяться від'ємні значення.

Приклад. Від плюс 8 до мінус 5 °С. Від мінус 6 до мінус 10 °С.

У тексті не допускається застосовувати без числових або літерних значень:

- математичні знаки: - (мінус); > (більше); < (менше); ≥ (більше або рівно); ≤ (менше або рівно); = (рівно); ≠ (не рівно); 0 (нуль); log (логарифм); sin (синус); cos (косинус) та ін.;

- знаки: № (номер); % (відсоток); °С (градус Цельсія); Ø (діаметр) та ін.

Знаки №, % та ° при позначенні множинного числа не подвоюються.

5.3.6 Одиниці фізичних величин

У тексті величини повинні виражатись в одиницях:

- СІ (основні, додаткові, похідні), десяткових, кратних та частинних

від них;

- допустимих до застосування поряд з одиницями СІ;

Застосування, позначення та написання одиниць фізичних величин мають відповідати ДСТУ 3651.0, ДСТУ 3651.1.

Застосування у тексті документа різних систем для однієї і тієї ж одиниці фізичної величини не допускається.

5.3.7 Приклади і примітки

Приклади наводять у тих випадках, коли вони пояснюють зміст тексту документа або сприяють більш стислому його викладенню.

Приклади розташовують безпосередньо після тексту, який потребує пояснення.

Примітки наводять, якщо необхідні пояснення або довідкові дані до змісту тексту, таблиць чи ілюстрацій.

Примітки розташовують безпосередньо після тексту, ілюстрації або таблиці, яких вони стосуються. Примітки до таблиці вміщують над лінією, що позначає закінчення таблиці та відокремлюють від основної частини таблиці тонкою лінією.

Примітки виконують з мінімальним міжрядковим інтервалом. Слово "Примітка" записують з абзацу великої літери і не підкреслюють. Після слова "Примітка" ставлять крапку і на тому ж рядку з великої літери наводять текст примітки. Одну примітку не нумерують, наприклад:

Примітка. _____

Якщо приміток декілька, їх нумерують арабськими цифрами без крапки. У цьому випадку пишуть слово "Примітки", ставлять після нього двокрапку і з нового рядка

з абзаца з великої літери разом з порядковим номером дають текст примітки (прикладу), наприклад:

Примітки:

1 _____
2 _____

Приклади наводять у тих випадках, коли вони пояснюють зміст тексту документа або допомагають скоротити текст.

Приклади розташовують безпосередньо після тексту, що потребує пояснення.

Приклади оформлюють та нумерують так само як і примітки.

5.3.8 Виноски

Якщо у тексті або таблиці необхідно пояснити окремі дані, то їх допускається оформляти виносками.

Виноски позначають надрядковими знаками. Знак виноски виконують арабськими цифрами з дужкою і вмішують на рівні верхнього обрізу шрифту. Наприклад, "...пресуюча установка³¹..."

Допускається замість цифр позначати виноски зірочками (*). Застосування більше чотирьох зірочок не допускається.

Знак виноски ставлять безпосередньо після того слова, числа, символу, речення, до якого подається пояснення, а також у самій виносці перед текстом пояснення.

Виноски у тексті розташовують у кінці сторінки, на якій вони позначені, з абзаца та відокремлюють від тексту короткою тонкою горизонтальною лінією з лівого боку, а до

даних, розташованих у таблиці - у кінці таблиці під лінією, що позначає закінчення таблиці.

Нумерація виносок - окрема для кожної сторінки.

Текст виноски виконують з мінімальним міжрядковим інтервалом.

5.3.9 Посилання

У документі наводять посилання:

- на даний документ;
- на стандарти, технічні умови та інші документи.

При посиланні на розділ, підрозділ, пункт, підпункт або перелік даного документа слід писати: "... відповідно до розділу 3 ..."; "... згідно з підрозділом 3.1 ..."; "... згідно з пунктом 4.2.2 ..."; "... зазначеного у переліку 2)..."

Посилання на таблиці, ілюстрації, формули і додатки даного документа подають таким чином:

- "... наведені у таблиці 2.4" або "...наведені у табл. 2.4";
- "... по дані у таблиці 6. і" або "... подані у табл. 6.1";
- "... згідно з рисунком 3.2 ..." або "... з рис. 3.2 ...";
- "... показано на рисунку 3.4" або "... показано на рис. 3.4"
- "... у формулі (2.1)"; "... як видно з формули (2.1) ...";
- "... подані у додатку А"; "... наведені у додатку А".

При повторних посиланнях пишуть:

- "... дивись таблицю 6.1" або "... див. табл. 6.1";
- "... дивись рисунок 2.4" або "... див. рис. 2.4";
- "... дивись формулу (2.1)" або "... див. формулу (2.1)";
- "... дивись додаток А" або "... див. додаток А".

Посилання на джерела інформації даного документа позначають у тексті викладу порядковими номерами у квадратних дужках таким чином:

- 1) "... зустрічається в роботах [5, 7] ...";
- 2) " ... як зазначено у статті М.С.Іванова, "... у 2000 році збереглася тенденція збільшення кількості заявок на винаходи за рахунок росту кількості національних заявників" [11, с. 46] ...";
- 3) " ... цю думку поділяє багато науковців [12, с. 98; 17, с. 24] ...";
- 4) "... [7, таблиця 34, с.98],...".

Порядковий номер джерелу надають по мірі появи посилання на нього у тексті. При повторних посиланнях на те ж саме джерело, його номер повторюють.

При посиланнях у тексті на стандарти і технічні умови допускається подавати тільки їх позначення без року затвердження. При посиланнях на інші документи необхідно зазначати також їх найменування.

7. ПІДГОТОВКА КУРСОВОЇ РОБОТИ ДО ЗАХИСТУ

Закінчена КР, підписана студентом представляється викладачу.

Викладач оцінює готовність КР до захисту, підписує її і складає письмовий відгук, що характеризує пророблену студентом роботу з усіх розділів. При виявленні помилок та недоліків КР може бути повернута на доопрацювання.

На підставі відгуку і представлених студентом матеріалів викладач приймає рішення про допуск роботи до за-

хисту, про що робить відповідний запис на титульному листі КР.

6. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Захист курсової роботи включає в себе:

- доповідь студента про виконане у КР дослідження (до 10 хвилин);
- відповіді студента на запитання викладача щодо змісту курсової роботи.

У своїх відповідях студент повинен продемонструвати знання всіх розділів роботи, вміння оперувати даними, одержаними під час дослідження, а також достатній рівень теоретичної та професійної підготовки за фахом.

Після закінчення захисту виставляється оцінка. у формі диференційованого заліку (4-х бальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та шкалою ECTS (від 0 до 100 балів) на основі наступних об'єктивних критеріїв:

- відповідність змісту курсової роботи її темі;
- логічний взаємозв'язок і взаємна впорядкованість розділів та підрозділів курсової роботи;
- ступінь вирішення виявлених проблем та поставлених задач;
- зміст і якість розрахункової частини роботи;
- використання комп'ютерної та організаційної техніки, інформаційних баз даних;
- вміння викладати суть проведеного дослідження і обґрунтовувати прийняті рішення в процесі захисту;
- реакція та правильність відповідей студента на задані питання;
- комунікативні здібності студента.

8.ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

8.1ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ:

1. Інтелектуальний капітал як базова характеристика вартості бізнесу. Практичне завдання.
2. Особливості формування цін на інтелектуальну власність. Практичне завдання.
3. Оцінка інтелектуальної власності в сучасних умовах. Практичне завдання.
4. Торгівля ліцензіями як форма комерціалізації інтелектуальної власності. Практичне завдання.
5. Оцінка інтелектуальної власності при корпоративних трансакціях. Практичне завдання.
6. Оцінка інтелектуальної власності як невід'ємна складова процесу її комерціалізації. Практичне завдання.
7. Особливості вартісної оцінки знаків для товарів і послуг (торговельних марок). Практичне завдання.
8. Аналіз економіко-математичних моделей оцінки інтелектуальної власності. Практичне завдання.
9. Особливості визначення збитків при порушенні прав на об'єкти інтелектуальної власності. Практичне завдання.
- 10.Трансфер технологій як спосіб комерціалізації науково-технічних результатів. Практичне завдання.
- 11.Аналіз методів доходного підходу до оцінки інтелектуальної власності. Практичне завдання.
- 12.Аналіз методів витратного підходу до оцінки інтелектуальної власності. Практичне завдання.

13. Економічні аспекти комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. Практичне завдання.
14. Міжнародна практика визначення ціни ліцензії. Практичне завдання.
15. Оцінка інтелектуального капіталу в стратегічному управлінні компанією (підприємством). Практичне завдання.
16. Врахування ризиків при визначенні вартості об'єктів права інтелектуальної власності. Практичне завдання.
17. Визначення ринкової вартості об'єктів права інтелектуальної власності при формуванні статутного капіталу підприємств. Практичне завдання.
18. Визначення прибутку від використання інтелектуальної власності. Практичне завдання.
19. Вартісна оцінка інтелектуальної власності як елемент управління майновим комплексом підприємства. Практичне завдання.
20. Майнові права на програмний продукт як об'єкт вартісної оцінки. Практичне завдання.
21. Методи розрахунку ціни ліцензії. Практичне завдання.
22. Інтелектуальні ресурси та доходи від інтелектуальної діяльності. Практичне завдання.
23. Аналіз нормативно-правової бази оцінки інтелектуальної власності в Україні. Практичне завдання.
24. Особливості економічного обороту та оцінки інтелектуальної власності. Практичне завдання.
25. Комерційна реалізація винаходів та “ноу-хау” – економічний аспект. Практичне завдання.
26. Особливості визначення вартості майнових прав на винаходи та корисні моделі. Практичне завдання.

8.2 ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Провести оцінку майнових прав інтелектуальної власності об'єкта відповідно до вимог чинного законодавства з оформленням Звіту про оцінку. Структура Звіту надається (Додаток А). У структурі Звіту, який надається, є розділи, в яких присутня „інформація-підказка”.

Об'єкт права інтелектуальної власності та мету оцінки студент може обрати самостійно.

Якщо студент не має можливості обрати об'єкт самостійно, він виконує завдання згідно видиного викладачем індивідуального завдання.

8.2.1 Методичні засади оцінки майнових прав інтелектуальної власності

Процедура оцінки майнових прав інтелектуальної власності включає послідовність дій, що визначені в розділі "Загальні вимоги до проведення незалежної оцінки майна" Національного стандарту N 1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 N 1440 (далі - Національний стандарт N1).

При визначенні ринкової вартості майнових прав інтелектуальної власності слід ураховувати:

- ✓ нематеріальний, унікальний характер об'єкта оцінки;
- ✓ фактичне використання ОПВ, майнові права на який оцінюються;
- ✓ можливі галузі та сфери його використання,

✓ найбільш вірогідну ємність і частку, яку він може займати на ринку,

✓ витрати на виробництво і реалізацію продукції, що виготовляється з використанням ОПІВ,

✓ об'єм і структуру інвестицій, необхідних для освоєння і використання ОПІВ у тій або іншій галузі чи сфері діяльності;

✓ ризики освоєння і використання ОПІВ у різних галузях чи сферах діяльності, зокрема ризики недосягнення технічних, економічних, експлуатаційних і екологічних показників, ризики недобросовісної конкуренції та інші;

✓ стадії розробки і освоєння ОПІВ;

✓ можливість отримання і ступінь правової охорони;

✓ обсяг переданих прав та інші умови договорів про створення за замовленням і використання ОПІВ та інших договорів щодо розпорядження майновими правами на такі об'єкти;

✓ розмір та умови виплати винагороди за використання ОПІВ;

✓ інші чинники, що мають суттєвий вплив на вартість майнових прав інтелектуальної власності.

Під час визначення вартості майнових прав інтелектуальної власності оцінювач застосовує кілька методичних підходів та методів, що найбільш повно відповідають визначенню мети оцінки, виду вартості за наявності достовірних інформаційних джерел для її проведення. Неможливість або недоцільність застосування певного методичного підходу, пов'язана з відсутністю чи недостовір-

ністю необхідних для цього вихідних даних про об'єкт оцінки та іншої інформації, окремо обґрунтовується у звіті про оцінку майнових прав. Оцінювач має право самостійно визначати доцільність застосування в рамках кожного з методичних підходів того чи іншого методу оцінки. При цьому враховуються база оцінки, обсяг і достовірність інформації, необхідної для застосування того чи іншого методичного підходу та методу.

Застосування методів дохідного підходу здійснюється у випадку, коли можливо визначити розмір доходу, що отримує або може отримувати юридична чи фізична особа, якій належать майнові права інтелектуальної власності.

В оцінці ринкової вартості майнових прав інтелектуальної власності дохідний підхід посідає пріоритетне місце як підхід, який найбільш достовірно відображає цінність об'єкта оцінки.

Дохідний підхід базується на врахуванні принципів найбільш ефективного використання та очікування, відповідно до яких вартість об'єкта оцінки визначається як поточна вартість очікуваних доходів від найбільш ефективного використання об'єкта оцінки, включаючи дохід від його можливого перепродажу. Визначення вартості майнових прав інтелектуальної власності здійснюється за допомогою методів дохідного підходу: методу непрямої капіталізації (дисконтування грошового потоку) та методу прямої капіталізації доходу.

В оцінці методами непрямої капіталізації (дисконтування грошового потоку) або прямої капіталізації доходу застосовуються оціночні процедури методів переваги в

прибутку, розподілі прибутків, додаткового прибутку та роялті.

Основними етапами наведених методів є:

- ✓ визначення величини і поточної структури грошових потоків, що створюються з використанням ОПІВ;
- ✓ визначення величини відповідної ставки дисконту (ставки капіталізації);
- ✓ розрахунок вартості майнових прав інтелектуальної власності шляхом капіталізації грошових потоків, які виникають у результатів використання ОПІВ.

Визначення ставки дисконту та ставки капіталізації проводиться відповідно до вимог, установлених Національним стандартом №1 та Національним стандартом № 4.

Ставка дисконту - коефіцієнт, що застосовується для визначення поточної вартості виходячи з грошових потоків, які прогнозуються на майбутнє, за умови їх зміни протягом періодів прогнозування. Ставка дисконту характеризує норму доходу на інвестований капітал та норму його повернення в післяпрогнозний період, відповідно до якої на дату оцінки покупець може інвестувати кошти у придбання об'єкта оцінки з урахуванням компенсації всіх своїх ризиків, пов'язаних з інвестуванням.

Під час порівняльного аналізу дохідності інвестування в об'єкти права інтелектуальної власності та альтернативні об'єкти проводиться аналіз ризиків, пов'язаних із:

- ступенем готовності об'єкта оцінки до використання;

- строками освоєння, рівнем досягнення прогнозованих (планованих) технічних, економічних, екологічних та інших характеристик об'єкта оцінки або продукції (товарів, робіт, послуг), виробленої та/або реалізованої з використанням такого об'єкта;
- можливістю неправомірного використання об'єкта права інтелектуальної власності, зокрема виготовленням та реалізацією контрафактної продукції;
- іншими притаманними об'єкту, що оцінюється, ризиками.

Застосування методів непрямої капіталізації (дисконтування грошового потоку) та прямої капіталізації доходу для оцінки майнових прав інтелектуальної власності передбачає визначення розміру тієї частини доходу, що отримана у зв'язку з наявністю у юридичної або фізичної особи таких прав. При цьому грошовим потоком чи доходом може бути:

- для методів переваги у прибутку і розподілу прибутків - різниця між прибутком суб'єкта права інтелектуальної власності, отриманого в результаті використання об'єкта права інтелектуальної власності, та прибутком, отриманим без використання такого об'єкта;
- для методу додаткового прибутку - додатковий прибуток, який отримано суб'єктом права інтелектуальної власності в результаті використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- для методу роялті - ліцензійний платіж за надання прав на використання об'єкта права інтелектуальної власності.

Для визначення ринкової вартості майнових прав інтелектуальної власності величина платежів за надане право використання ОПІВ за методом переваги у прибутку розраховується на основі найбільш вірогідного значення, яке може скластися, коли сторони договору діють розсудливо, маючи в своєму розпорядженні всю необхідну інформацію, і без примусу, а на величині платежів не відображаються будь-які надзвичайні події та обставини.

Основними формами вигід від використання ОПІВ є:

- ✓ скорочення витрат на виробництво і реалізацію продукції (товарів, робіт, послуг) і/або на інвестиції в необоротні та оборотні активи, зокрема відсутність витрат на отримання права на використання ОПІВ, зниження витрат на виробництво (створення) та реалізацію продукції (товарів, робіт, послуг), наприклад відсутність необхідності сплати ліцензійних платежів, відсутність потреби у виділенні з прибутку найбільш вірогідної частки ліцензіара;

- ✓ збільшення ціни одиниці продукції (товарів, робіт, послуг), що виготовляється (реалізується, здійснюється, надається);

- ✓ збільшення обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у натуральному виразі;

- ✓ зниження виплат податків, зборів (інших обов'язкових платежів);

- ✓ скорочення платежів, пов'язаних з обслуговуванням боргу;

- ✓ зменшення ризику отримання грошового потоку від використання ОПІВ;

- ✓ поліпшення тимчасової структури грошового потоку від використання ОПВ;
- ✓ комбінування зазначених форм.

Дохід від використання ОПВ, майнові права на які оцінюються, визначається на основі прямого зіставлення величини, ризиків і часу отримання грошового потоку від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), виробленої (реалізованих, виконаних, наданих) з використанням таких ОПВ, з величиною, ризиками і часом отримання грошового потоку, що отримала б особа, якій належать майнові права інтелектуальної власності (далі - правоволоділець) без використання такої інтелектуальної власності.

Пошук економічної ефективності (доходу) від використання ОПВ під час реалізації процедур методу переваги у прибутку здійснюється за такими напрямками:

- ✓ перевага в ціні одиниці продукції (товарів, робіт, послуг),
 - ✓ що виготовляється (реалізовується, виконується, надається) з використанням ОПВ, майнові права на який оцінюються;
 - ✓ скорочення витрат у собівартості одиниці продукції (товарів, робіт, послуг) в умовно-змінній їх частині;
 - ✓ скорочення витрат у собівартості одиниці продукції (товарів, робіт, послуг) в умовно-постійній їх частині;
 - ✓ перевага в обсязі реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
 - ✓ надходження ліцензійних платежів.

Економічна ефективність (дохід) від використання ОПВ, майнові права на які оцінюються, визначається за

допомогою процедури порівняння показників їх використання в господарській діяльності правоволодільця.

Визначення економічної ефективності (доходу) також може здійснюватись на припущенні оцінювача про те, що оцінювані майнові права не належать їх теперішньому правоволодільцю (метод роялті). У такому випадку особа, що використовує право на використання ОПІВ, яке їй не належать, зобов'язана була б використовувати ОПІВ на підставі ліцензійного договору, що зобов'язує її здійснювати ліцензійні платежі на користь правоволодільця. Розмір таких платежів розраховується з урахуванням практики укладання ліцензійних договорів, що склалася. У такому випадку економічна ефективність (дохід), що утворюється в результаті відсутності зобов'язання зі сплати ліцензійних платежів, ототожнюється з додатковим прибутком, що створюється інтелектуальною власністю.

У методі роялті розмір умовного ліцензійного платежу визначається шляхом множення бази роялті на ставку роялті.

Метод роялті застосовується за умови, що майнові права інтелектуальної власності надані або можуть бути надані за ліцензійним договором іншій фізичній або юридичній особі. Метод полягає у визначенні суми дисконтованих доходів від ліцензійних платежів.

За базу роялті може прийматись виручка від реалізації ліцензійної продукції (товарів, робіт, послуг), обсяг виробленої чи реалізованої ліцензійної продукції (товарів, робіт, послуг) в натуральному виразі, величина доходу (прибутку) від реалізації ліцензійної продукції (товарів, робіт, послуг) та інші показники господарської діяльності.

Ставка роялті визначається на підставі результатів аналізу ринку подібних об'єктів права інтелектуальної власності, за використання яких сплачується роялті.

Під час визначення розміру ліцензійних платежів враховуються вид та строк дії ліцензійного договору, кількість ліцензійних договорів, сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності, обсяг переданих прав, характеристики об'єкта права інтелектуальної власності, майнові права на який є предметом ліцензійного договору, залишковий строк його корисного використання, строк освоєння процесу виробництва та/або реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з використанням об'єкта права інтелектуальної власності, ступінь готовності такого об'єкта до використання за призначенням та інші показники, що можуть вплинути на розмір ліцензійних платежів.

Дохід, що утворюється від економії на умовних ліцензійних платежах, є додатковим прибутком. Такий прибуток розглядається як розрахунковий грошовий потік, який створює об'єкт оцінки за умови його надання у використання відповідно до ліцензійного договору, істотні умови якого відповідають умовам подібних ліцензійних договорів, на основі якого оцінювач будує прогноз надходження майбутніх грошових потоків.

Порівняльний підхід ґрунтується на врахуванні принципів заміщення та попиту і пропонування. Порівняльний підхід передбачає аналіз цін продажу та пропонування подібного майна з відповідним коригуванням відмінностей між об'єктами порівняння та об'єктом оцінки.

Використання порівняльного підходу здійснюється за наявності достовірної, доступної, достатньої за обсягом

інформації про ціни продажу, ціни пропонування подібних об'єктів та умови подібних договорів щодо розпорядження майновими правами на такі об'єкти.

Суть порівняльного підходу полягає у визначенні вартості таких об'єктів на основі інформації про ціни продажу (пропонування) об'єктів подібного призначення і корисності, що склалися внаслідок укладання подібних договорів або намірів щодо їх укладання.

Оціночні процедури методу ґрунтуються на:

- ✓ зборі інформації про ціни продажу (пропонування) об'єктів подібного призначення та корисності ;

- ✓ визначенні сукупності елементів порівняння для об'єкта оцінки;

- ✓ проведенні порівняльного аналізу і коригуванні в разі потреби цін продажу (пропонування) подібних об'єктів з метою врахування наявності істотних відмінностей об'єкта оцінки та (або) договору, для укладення якого проводиться оцінка, від подібних об'єктів та (або) подібних договорів;

- ✓ визначенні вартості об'єкта оцінки шляхом узгодження отриманих результатів.

Під час оцінки за порівняльним підходом необхідно враховувати три умови застосування методу порівняння продажів:

- ✓ наявність інформації про продаж об'єктів подібного призначення і корисності на ринку;

- ✓ визначення елементів як істотних характеристик та властивостей, за якими здійснюється порівняння об'єкта оцінки з подібними об'єктами (далі - елементи порівняння);

✓ визначення щодо кожного з елементів порівняння характеру і ступеня відмінностей кожного подібного об'єкта від об'єкта оцінки;

✓ визначення щодо кожного з елементів порівняння величини коригування цін подібних об'єктів, які відповідають характеру і ступеню відмінностей кожного такого об'єкта від об'єкта оцінки за кожним елементом порівняння;

✓ коригування щодо кожного з елементів порівняння цін кожного подібного об'єкта з метою зменшення їх відмінностей від об'єкта оцінки;

✓ розрахунок ринкової вартості майнових прав інтелектуальної власності шляхом обґрунтованого узагальнення скоригованих цін подібних об'єктів;

✓ доступність інформації про ціни продажу і дійсні умови здійснення відповідних договорів;

✓ наявність аналітичної інформації про ступінь впливу відмінних особливостей і характеристик таких об'єктів на їх вартість.

У разі відсутності такої аналітичної інформації оцінювач може самостійно провести відповідне аналітичне дослідження з відображенням його результатів у звіті про оцінку.

Визначення ринкової вартості майнових прав інтелектуальної власності з використанням порівняльного підходу здійснюється шляхом коригування цін продажу (пропонування) подібних об'єктів, що склалися внаслідок укладання договорів, істотні умови яких відповідають або відповідатимуть умовам, що висуваються для визначення ринкової вартості.

Визначення ринкової вартості з використанням порівняльного підходу включає такі основні процедури:

До елементів порівняння належать чинники об'єкта оцінки й умов договорів з інтелектуальною власністю, що склалися на ринку, які впливають на його ринкову вартість.

Найбільш важливими елементами порівняння для визначення ринкової вартості об'єкта оцінки є:

- ✓ обсяг майнових прав інтелектуальної власності, що оцінюються;

- ✓ умови фінансування договорів з майновими правами інтелектуальної власності (співвідношення власних і позикових коштів, умови надання позикових коштів);

- ✓ час, який дорівнює періоду від дати укладення договору з подібним об'єктом або оприлюднення наміру щодо укладання такого договору до дати оцінки;

- ✓ галузь або сфера, у якій використовується або може використовуватися ОПІВ, майнові права на який оцінюються;

- ✓ територія, на яку поширюється дія майнових прав, що оцінюються;

- ✓ фізичні, функціональні, технологічні, економічні, екологічні та інші характеристики продукції (товарів, робіт, послуг), яка може виготовлятися (реалізовуватися, виконуватися, надаватися) з використанням ОПІВ;

- ✓ попит на продукцію (товари, роботи, послуги), яка може виготовлятися (реалізовуватися, виконуватися, надаватися) з використанням ОПІВ;

- ✓ наявність конкурувальних пропозицій щодо подібних об'єктів та їх використання;

✓ питома вага обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), виготовлених з використанням ОПІВ, майнові права на який оцінюються;

✓ строк корисного використання ОПІВ, майнові права на який оцінюються;

✓ розмір витрат та час, потрібні для освоєння ОПІВ;

✓ типові умови платежу за подібними договорами з інтелектуальною власністю;

✓ інші умови укладання договорів з інтелектуальною власністю. \

Для визначення розміру коригування цін на подібні об'єкти можуть застосовуватися такі оціночні процедури:

✓ пряме попарне зіставлення цін на подібні об'єкти, що відрізняються один від одного тільки за одним елементом порівняння, з подальшим визначенням на базі отриманої таким чином інформації розміру грошової суми, на яку оригується ціна подібного об'єкта щодо даного елемента порівняння;

✓ пряме попарне зіставлення доходу від використання двох подібних об'єктів, що відрізняються один від одного тільки щодо одного елемента порівняння, з подальшим визначенням шляхом капіталізації різниці доходів розміру грошової суми, на яку коригується ціна подібного об'єкта щодо даного елемента порівняння;

✓ визначення витрат, пов'язаних з доведенням характеристики елемента порівняння, за яким подібний об'єкт відрізняється від об'єкта оцінки, до стану, у якому буде відсутня така різниця;

✓ визначення величини коригування цін на подібні об'єкти із зазначенням у звіті про оцінку майнових прав обґрунтування характеру та розміру такого коригування.

Витратний підхід ґрунтується на врахуванні принципів корисності і заміщення.

Витратний підхід передбачає визначення поточної вартості витрат на відтворення або заміщення об'єкта оцінки з подальшим коригуванням їх на суму зносу (знецінення).

Основними методами витратного підходу є метод прямого відтворення та метод заміщення.

Метод прямого відтворення полягає у визначенні вартості відтворення з подальшим вирахуванням суми зносу (знецінення).

Метод заміщення полягає у визначенні вартості заміщення з подальшим вирахуванням суми зносу (знецінення).

За допомогою методів прямого відтворення та заміщення визначається залишкова вартість заміщення (відтворення).

Використання витратного підходу здійснюється за наявності можливості відтворення або заміщення об'єкта оцінки.

Витратний підхід до оцінки інтелектуальної власності заснований на визначенні вартості витрат, необхідних для прямого відтворення або заміщення об'єкта оцінки, з урахуванням величини зносу.

Визначення вартості об'єкта оцінки з використанням

витратного підходу включає такі основні процедури:

- ✓ визначення на дату оцінки поточної вартості витрат, пов'язаних із створенням (розробленням) або придбанням на дату оцінки майнових прав інтелектуальної власності, які оцінюються (метод прямого відтворення), або майнових прав на об'єкт подібний до об'єкта права інтелектуальної власності, майнові права на який оцінюються, який за своїми споживчими, функціональними, економічними показниками може бути йому рівноцінною заміною (метод заміщення), приведенням об'єкта права інтелектуальної власності в стан, що забезпечує його найбільш ефективне використання, з урахуванням витрат на правову охорону, маркетингові дослідження, рекламу тощо, а також розмір прибутку суб'єкта господарювання, який створив (розробив) такий об'єкт;

- ✓ визначення величини зносу об'єкта оцінки щодо нового об'єкта;

- ✓ розрахунок залишкової вартості заміщення (відтворення) об'єкта оцінки шляхом вирахування величини зносу об'єкта оцінки у вартості витрат на створення нового об'єкта, ідентичного або подібного до об'єкта оцінки.

Сума витрат на створення ідентичного або подібного об'єкта включає прямі і непрямі витрати, пов'язані зі створенням (розробкою, придбанням) ОПІВ і приведенням його до стану, придатного для використання за призначенням, а також прибуток інвестора - величину найбільш вірогідної винагороди за інвестування капіталу у створення ОПІВ. Поточна вартість витрат на створення ідентичного або подібного нового об'єкта може бути

визначена шляхом приведення до дати оцінки фактично зазнаних правоволодільцем у минулому витрат на створення об'єкта оцінки або шляхом калькулювання витрат у цінах, що діють на дату оцінки, усіх ресурсів (елементів витрат), необхідних для створення подібного об'єкта. Для приведення фактично зазнаних витрат до дати оцінки слід керуватися індексами зміни цін за елементами витрат. У разі відсутності доступної достовірної інформації про індекси зміни цін за елементами витрат можливе використання індексів зміни цін, що склалися у відповідних галузях та сферах діяльності.

Прибуток інвестора може бути розрахований, виходячи із норми доходу на інвестований капітал за його найбільш вірогідного аналогічного за рівнем ризику інвестування і періоду часу, необхідного для створення об'єкта оцінки.

Витратний підхід застосовується для оцінки тих об'єктів оцінки, які виникають на створені самим правоволодільцем ОПВ і для яких на дату оцінки не існує активного ринку (науково-дослідні і дослідно-конструкторські розробки, програмні продукти спеціального призначення та інші).

Залежно від того, яка документація, що підтверджує витрати на створення об'єкта оцінки, може бути надана правоволодільцем, оцінювач обирає процедуру оцінки, найбільш прийнятну для конкретного випадку:

А) якщо в замовника є документально зафіксований кошторис витрат, оцінювач може застосувати метод прямого відтворення;

В) якщо кошторис відсутній, він може бути зроблений самим оцінювачем відповідно до Положення

(стандарту) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 18.10.99 N 242, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 02.11.99 за N 750/4043 (зі змінами), та Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 N 318, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 19.01.2000 за N 27/4248 (зі змінами), з метою проведення оцінки методом заміщення.

Метод прямого відтворення ґрунтується на використанні документально підтверджених даних щодо витрат, пов'язаних із створенням (розробленням) або придбанням на дату оцінки майнових прав інтелектуальної власності, які оцінюються, приведенням об'єкта права інтелектуальної власності до стану, що забезпечує його найбільш ефективне використання, з урахуванням витрат на правову охорону, маркетингові дослідження, рекламу тощо, а також розмір прибутку суб'єкта господарювання, який створив (розробив) такий об'єкт. Його особливістю є обов'язковість збільшення виявлених фактично зазнаних витрат на коефіцієнт з метою їх приведення до рівня цін на товари, роботи, послуги на дату оцінки. який коефіцієнт може визначатись на підставі індексу споживчих цін, що розраховується Держкомстатом, або відповідних галузевих індексів.

Оцінка об'єкта оцінки за методом прямого відтворення проводиться в такій послідовності:

- 1) досліджується фінансова звітність, бухгалтерська облікова документація (первинні та зведені документи, реєстри бухгалтерського обліку) суб'єкта права інтелектуальної власності за той період, протягом якого виконувалася робота зі створення (розробки) ОПВ і дове-

дення його до стану, придатного для використання в запланованих цілях, під час чого виявляються всі фактичні витрати, безпосередньо пов'язані зі створенням (розробкою) об'єкта оцінки;

2) складається календарний графік фактичного витрачання коштів, пов'язаного з витратами на створення (розробку) та доведення ОПВ до стану, придатного для його використання за призначенням;

3) здійснюється приведення виявлених фактичних витрат від дати їх зазнання до дати оцінки за допомогою коефіцієнтів, що враховують зміну цін за час, що минув з моменту здійснення витрат до дати оцінки;

4) скориговані витрати підсумовуються, і отримана сума збільшується на розмір середнього підприємницького прибутку, що склався у відповідній галузі (сфері);

5) визначається в грошовому виразі величина зниження вартості об'єкта оцінки за рахунок зносу, визначеного на дату оцінки;

б) визначається залишкова вартість відтворення об'єкта оцінки шляхом зменшення отриманої відповідно до абзацу п'ятого цього пункту величини витрат на величину зносу.

Під час застосування методу заміщення визначається сума витрат, які необхідні для створення, розробки або придбання нового ОПВ, який за своїми споживчими, функціональними, економічними показниками може бути рівноцінною заміною об'єкта, майнові права на який оцінюються. Такі витрати повинні бути розраховані на основі цін, що діють на дату оцінки, на матеріали, товари, роботи, послуги і оплату праці у відповідному регіоні і у відповідній галузі або сфері діяльності.

Вартість об'єкта оцінки за даним методом визначається в такій послідовності:

1) виявляються фактичні витрати всіх ресурсів, пов'язаних зі створенням і введенням у господарський оборот ОПІВ, у їх натуральному виразі. Ці дані беруться з бухгалтерської облікової документації (первинних та зведених облікових документів, реєстрів бухгалтерського обліку) суб'єкта права інтелектуальної власності, який створив (розробив, придбав) ОПІВ, за той період, протягом якого виконувалася робота зі створення (розробки, придбання) об'єкта і доведення його до стану, придатного для використання за призначенням;

2) на основі фактичних витрат ресурсів і цін на матеріали, товари, роботи, послуги і оплату праці у відповідному регіоні і у відповідній галузі або сфері діяльності, що діють на дату оцінки, розраховується загальна сума витрат;

3) визначена сума витрат збільшується на розмір середнього прибутку, який отримують у відповідній галузі (сфері);

4) визначається в грошовому виразі величина зниження вартості об'єкта оцінки за рахунок зносу, визначеного на дату оцінки;

5) визначається залишкова вартість заміщення об'єкта оцінки шляхом зменшення отриманої відповідно до абзацу п'ятого цього пункту величини витрат на величину зносу.

Вартість заміщення відображає вартість створення (розробки, придбання) об'єкта подібного до об'єкта права інтелектуальної власності, майнові права на який оцінюються, який за своїми споживчими, функціональними, економічними показниками може бути йому рівноцінною

заміною. При цьому базовим припущенням є функціональна подібність об'єкта.

Застосування цього методу можливе двома шляхами:

- ✓ з використанням інформації про розмір витрат на створення (розробку, придбання) та доведення до стану, придатного для використання із запланованою метою, подібного за призначенням та корисністю об'єкта (у разі її наявності);

- ✓ на підставі складеної оцінювачем відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 18.10.99 N 242, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 02.11.99 за N 750/4043 (зі змінами), та Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 N 318, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 19.01.2000 за N 27/4248 (зі змінами), калькуляції витрат на створення (розробку, придбання) та доведення до стану, придатного для використання із запланованою метою, подібного за призначенням та корисністю об'єкта в разі відсутності документально підтвердженої інформації про розмір відповідних витрат.

Оцінка окремих видів майнових прав інтелектуальної власності може проводитись методом залишку за умови відповідного обґрунтування у звіті про оцінку доцільності застосування цього методу, який поєднує три методичні підходи і передбачає виконання оціночних.

8.2.2 Рекомендації до проведення оцінки

Оцінка майнових прав інтелектуальної власності

проводиться відповідно до національних стандартів оцінки майна засад різних підходів, методів, оціночних процедур, які найбільш повно відповідають обраній базі оцінки та інформаційній забезпеченості оцінки в кожному окремому випадку її проведення.

Остаточна величина вартості об'єкта оцінки визначається оцінювачем шляхом обґрунтованого узагальнення отриманих за різними методами оцінки результатів розрахунків вартості майнових прав інтелектуальної власності.

Узагальнення результатів розрахунків здійснюється оцінювачем на підставі обраних ним критеріїв узагальнення і встановлених пріоритетів таких критеріїв шляхом порівняння між собою результатів розрахунків за кожним із критеріїв.

Під час оцінки оцінювач зобов'язаний використовувати інформацію, що забезпечує достовірність оцінки, і скласти звіт про оцінку як документ, що містить відомості, які підтверджують усі припущення та розрахунки, прийняті і проведені в процесі оцінки. Об'єм інформації, необхідної для проведення оцінки, вибір джерел інформації і порядок її використання повинні забезпечувати належну достовірність оцінки. Звіт про оцінку майнових прав інтелектуальної власності складається у повній формі з урахуванням вимог, установлених пунктами 56, 59, 60 і 61 Національного стандарту №1, та з урахуванням

особливостей,
стандартом № 4.

установлених

Національним

Строк дії висновку про вартість майнових прав у разі потреби може визначатися фахівцем, який проводив оцінку, із зазначенням у звіті про оцінку майнових прав інтелектуальної власності, якщо такий строк не встановлений законодавством.

8.2.3 Загальні вимоги до складання звіту про оцінку та підготовки висновку про вартість майна

Звіт про оцінку майна може складатися у повній чи у стислій формі.

Звіт про оцінку майна, що складається у повній формі, повинен містити:

- опис об'єкта оцінки, який дає змогу його ідентифікувати;
- дату оцінки та дату завершення складення звіту, а у разі потреби - строк дії звіту та висновку про вартість майна відповідно до вимог законодавства;
- мету проведення оцінки та обґрунтування вибору відповідної бази оцінки;
- перелік нормативно-правових актів, відповідно до яких проводиться оцінка;
- перелік обмежень щодо застосування результатів оцінки;
- виклад усіх припущень, у межах яких проводилася оцінка;
- опис та аналіз зібраних і використаних вихідних даних та іншої інформації під час проведення оцінки;

- висновки щодо аналізу існуючого використання та найбільш ефективного використання об'єкта оцінки;

- виклад змісту застосованих методичних підходів, методів та оціночних процедур, а також відповідних розрахунків, за допомогою яких підготовлено висновок про вартість майна;

- письмову заяву оцінювача про якість використаних вихідних даних та іншої інформації, особистий огляд об'єкта оцінки (у разі неможливості особистого огляду - відповідні пояснення та обґрунтування застережень і припущень щодо використання результатів оцінки), дотримання національних стандартів оцінки майна та інших нормативно-правових актів з оцінки майна під час її проведення, інші заяви, що є важливими для підтвердження достовірності та об'єктивності оцінки майна і висновку про його вартість;

- висновок про вартість майна;

- додатки з копіями всіх вихідних даних, а також у разі потреби - інші інформаційні джерела, які роз'яснюють і підтверджують припущення та розрахунки.

ДОДАТОК А – Приклад оформлення Звіту

ЗВІТ ПРО ОЦІНКУ МАЙНОВИХ ПРАВ НА

(об'єкт права інтелектуальної власності)

Виконавець:

Дата оцінки:

„ ” 200 р.

Харків – 200_

ЗМІСТ

1. Основні факти та висновки	
2. Основні припущення та обмежувальні умови.....	
3. Терміни та визначення.....	
4. Нормативне регулювання оцінки	
5. Інформація, що використовувалась під час оцінки.....	
5.1. Характеристика об'єкта оцінки.....	
5.2 Відомості про володільця прав	
5.3 Відомості про набувача прав (якщо він відомий).....	
5.4 Тенденції розвитку галузі, де застосовується об'єкт оцінки.....	
6. Методологія оцінки.....	
7. Розрахунок вартості виключних майнових прав	
7.1. Витратний підхід.....	
7.2. Порівняльний підхід.....	
7.3. Дохідний підхід.....	
8. Узгодження результатів розрахунків.....	
9. Висновок про вартість майнових прав	
10. Додаткові умови, допущення та обмеження.....	
11. Сертифікат достовірності ринкової вартості.....	
Використана література.....	
Додатки.....	

1. ОСНОВНІ ФАКТИ ТА ВИСНОВКИ

НАЙМЕНУВАННЯ ОБ'ЄКТА ОЦІНКИ	
ОСОБА, ЩО МАЄ ВИКЛЮЧНІ ПРАВА НА ОБ'ЄКТ ОЦІНКИ	
МЕТА ОЦІНКИ	
БАЗА ОЦІНКИ	
СТАНДАРТИ ОЦІНКИ	
ОЦІНЮВАЧ	
ПІДСТАВА ДЛЯ ОЦІНКИ	Договір від „_____” _____ 200_ р. №
ДАТА ОЦІНКИ	
ВАРТІСТЬ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ СТАНОВИТЬ:	

Примітка - Розділ є, по суті, підсумковим документом, тому заповнюється в останню чергу, тобто після проведених розрахунків.

2. ОСНОВНІ ПРИПУЩЕННЯ ТА ОБМЕЖУВАЛЬНІ УМОВИ

Визначення вартості інтелектуальної власності, що є предметом цієї оцінки, виконана за таких припущень та обмежувальних умов:

Оцінювач припускає, що дані та інформація стосовно об'єкта оцінки є достовірними, і виходить з того, що ці дані та інформація отримані з джерел, що заслуговують на довіру.

Оцінювач припускає відсутність будь-яких прихованих фактів, що впливають на вартість об'єкта оцінки й не несе відповідальності за існування таких прихованих фактів і (або) за необхідність їх виявлення.

Оцінювач не бере на себе відповідальності за зміну економічних, правових чи інших факторів, які можуть виникнути після дати оцінки та вплинути на ситуацію на ринку і, відповідно, на вартість об'єкта оцінки.

Висновок оцінювача одержано щодо ринкової вартості майнових прав на , які охороняються згідно із законодавством України. Цей висновок дійсний на дату оцінки та достовірний лише в повному обсязі та для зазначеної у ньому мети.

Висновок оцінювача містить його незалежну професійну думку, але не є гарантією того, що об'єкт оцінки буде продано на вільному ринку за ціною, що дорівнює зазначеній у цьому Звіті вартості об'єкта на дату оцінки.

Ставки роялті та дисконту встановлювалися на підставі опитування й експертної оцінки думок фахівців і світового

досвіду з урахуванням існуючих традицій щодо господарювання.

Оцінювач не зобов'язаний виконувати додаткові роботи та з'являтися до суду або виступати свідком з приводу виконаної оцінки інакше, ніж за офіційним викликом суду.

Примітка. У разі потреби оцінювач має право відобразити у висновку свої припущення та застереження щодо використання результатів оцінки.

Для студента цей розділ має скоріш інформаційний характер і не потребує спеціального доопрацювання.

3. ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

! У цьому розділі необхідно надати визначення всім зазначеним термінам.

Інтелектуальна власність (ІВ)

Право інтелектуальної власності

Об'єкти права інтелектуальної власності (ОПІВ)

Суб'єкти права інтелектуальної власності

База оцінки

Дата оцінки

Ідентифікація об'єкта оцінки

Вартість

Ринкова вартість

Поточна вартість

Вартість відтворення

Вартість заміщення

Капіталізація

Ставка капіталізації

Дисконтування

Ставка дисконту

Грошовий потік

Чистий прогнозований прибуток

Знос

Функціональний Знос

Економічний Знос

Вихідні дані

Договір про передачу виключних майнових прав

Ліцензійний договір

Роялті

Паушальний платіж

4. НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОЦІНКИ

! В розділі розкривається інформація щодо основних нормативно-правових документів, що регулюють процес проведення оцінки. Студенту необхідно відобразити загальні вимоги до процесу проведення процедури оцінки, відповідно до нормативних актів, що діють в Україні.

5. ІНФОРМАЦІЯ, ЩО ВИКОРИСТОВУВАЛАСЬ ПІД ЧАС ОЦІНКИ

! У розділі надається опис інформації, отриманої, як правило, від Замовника або самим експертом у результаті проведення додаткових досліджень щодо оцінюваного об'єкта. До такої інформації зазвичай відноситься:

- ✓ характеристика оцінюваного ОПВ (наприклад, опис винаходу);
- ✓ аналіз охоронних документів (бібліографічні дані);
- ✓ інформація про власника(ів) об'єкта;
- ✓ звіти про стан відповідного ринку й тенденціях розвитку галузі, до якої відноситься оцінюваний об'єкт. Особливу увагу потрібно приділити ринку збуту продукції, що містить ОПВ, тенденціям його розвитку;
- ✓ техніко-економічні показники оцінюваного об'єкта;
- ✓ інформація про використання ОПВ;

- ✓ економічні показники (зниження собівартості, додатковий прибуток та інш.)

5.1. Характеристика об'єкта оцінки (вихідні дані для розрахунку)

Характеристика об'єкта оцінки може бути представлена в таблиці:

Таблиця 1- Характеристика об'єкта оцінки

Характеристика об'єкта оцінки		
№ п/п	Інформація про об'єкт оцінки	
	Найменування об'єкта	
	Інформація про правоволодільця	
	Документ, що підтверджує майнові права ІВ	
	Строк дії виключних прав	
	Стадія життєвого циклу об'єкта	
	Основні ТЕП об'єкта	
Інформація про використання ОПІВ		
	Форма використання	
	Найменування продукції, з використанням ОПІВ	
	Дата початку виробництва продукції з використанням ОПІВ	
	Основні ТЕП продукції, що виготовляється з використанням ОПІВ	
	Конкурентні переваги, що забезпечує об'єкт оцінки	
	Ефект, що досягається за рахунок ОПІВ	

	Строк корисного використання	
	Інформація про надані ліцензії або зобов'язання щодо оцінюваного об'єкта	

5.2. Відомості про володільця права

! Надається вичерпна інформація про правоволодільця

5.3. Відомості про набувача виключних майнових прав на винахід

! Цей розділ не завжди може бути відображений у Звіті. Якщо інформація про потенційного покупця відома, то необхідно надати наступну інформацію:

А) для фізичної особи – П.І.Б, паспортні дані, місце реєстрації, ідентифікаційний номер;

Б) для юридичної особи – повна назва підприємства, юридична адреса, де і коли було зареєстровано і т.і.

Опис підприємства повинен відображати інформацію про його історію, поточну діяльність, ситему постачання та сбуту, менеджмент і т.і.

Загальна інформація: справки щодо прогнозованих обсягів випуску продукції з використанням ОПІВ; бізнес-план використання ОПІВ, бухгалтерська та фінансова звітність і т.і.

5.4. Тенденції розвитку галузі, де застосовується об'єкт оцінки

5.5 Аналіз стану ринка

В даних розділах необхідно розкрити:

- тенденції розвитку галузі, у якій використовується або планується до використання об'єкт оцінки;
- охарактеризувати продукцію, представлену на ринку з використанням аналогічних ОПВ;
- рівень цін конкуруючої продукції;
- інформація про виробників;
- інформація про обсяги виробництва й продажів продукції;
- тенденції зміни попиту (ємності ринку) на аналогічну продукцію;
- рівень прибутковості від реалізації продукції, виробленої з використанням ОПВ, аналогічних об'єкту оцінки;
- прогнозований строк збереження конкурентної переваги на ринку в продукції з використанням об'єкта оцінки.

5.6 Найбільш ефективне використання об'єкта оцінки

Принцип найбільш ефективного використання полягає в урахуванні залежності ринкової вартості об'єкта оцінки від його найбільш ефективного вико-

ристання. Під найбільш ефективним використанням розуміється використання майна, в результаті якого вартість об'єкта оцінки є максимальною. При цьому розглядаються тільки ті варіанти використання майна, які є технічно можливими, дозволеними та економічно доцільними.

! В цьому розділі необхідно надати характеристику та обґрунтування варіанту найбільш ефективного використання (далі - НЕВ) об'єкта оцінки.

В якості потенційних варіантів подальшого використання об'єкта оцінки можуть бути розглянуті версії, що передбачають як використання у власному виробництві, так і передачу прав на використання ОПВ або передачу виключних майнових прав на об'єкт.

Аналіз НЕВ об'єкта оцінки повинен проводитись за наступним алгоритмом:

- ✓ відбір варіантів використання об'єкта оцінки, які відповідають юридичній легітимності;
- ✓ перевірка кожного з варіантів на фізичну можливість;
- ✓ перевірка кожного з варіантів на фінансову здійсненність;
- ✓ виявлення із всіх проаналізованих варіантів найбільш ефективного (такий, що забезпечує максимальну вартість об'єкта оцінки).

Всі відібрані варіанти можливого використання об'єкта оцінки необхідно кратко описати з технічної та економічної точки зору.

Таким чином, до критеріїв НЕВ відносять:

1. юридичну законність
2. фізичну можливість
3. фінансову здійсненість

Відповідність або не відповідність варіанта використання кожному із критеріїв найбільш ефективного використання повинні супроводжуватися відповідними аналітичними поясненнями. По варіанту використання, визнаному найбільш ефективним, що відрізняється від поточного використання, повинні бути наведені всі необхідні дані по його техніко-економічному обґрунтуванню, що підтверджують реальність здійснення такого варіанта. Можливе представлення короткого бізнес-плану.

Інформація може бути представлена в таблиці:

Таблиця 2-Аналіз найбільш ефективного використання

№ п/п	Варіанти викорис- тання	Критерії НЕВ			Висновок
		Юридична за- конність	Фізична мож- ливість	Фінансова здійс- неність	
	Поточне використання				
	Використання на влас- ному підприємстві				
	Передача прав на ви- користання ОПІВ				
	Передача виключних майнових прав ІВ				
	Інші				

6. МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНКИ

Процедура оцінки майнових прав інтелектуальної власності включає послідовність дій, що визначені в розділі "Загальні вимоги до проведення незалежної оцінки майна" Національного стандарту № 1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав".

Під час заповнення даного розділу необхідно описати методологію проведення оцінки, яка включає:

1. Зміст і послідовність робіт, що проводяться в процесі оцінювання ОПВ;
2. Опис усіх існуючих підходів до оцінки ОПВ і детальний опис методів, на основі яких буде проводитись оцінка досліджуваного об'єкту .

7. РОЗРАХУНОК ВАРТОСТІ ОБ'ЄКТА

Під час визначення вартості майнових прав інтелектуальної власності оцінювач застосовує кілька методичних підходів та методів, що найбільш повно відповідають визначеним меті оцінки, виду вартості за наявності достовірних інформаційних джерел для її проведення. Неможливість або недоцільність застосування певного методичного підходу, пов'язана звідсутністю чи недостовірністю необхідних для цього вихідних даних про об'єкт оцінки та іншої інформації, окремо обґрунтовується у звіті про

оцінку майнових прав. Оцінювач має право самостійно визначати доцільність застосування в рамках кожного з методичних підходів того чи іншого методу оцінки. При цьому враховуються база оцінки, обсяг і достовірність інформації, необхідної для застосування того чи іншого методичного підходу та методу.

Під час проведення розрахунків бажано дані зводити в таблиці.

7.1. Витратний підхід

Рекомендації щодо виконання розрахунків.

Метод прямого відтворення ґрунтується на використанні документально підтверджених даних щодо витрат, пов'язаних із створенням (розробленням) або придбанням на дату оцінки майнових прав інтелектуальної власності, які оцінюються, приведенням об'єкта права інтелектуальної власності до стану, що забезпечує його найбільш ефективне використання, з урахуванням витрат на правову охорону, маркетингові дослідження, рекламу тощо, а також розмір прибутку суб'єкта господарювання, який створив (розробив) такий об'єкт. Його особливістю є обов'язковість збільшення виявлених фактично знаних витрат на коефіцієнт з метою їх приведення до рівня цін на товари, роботи, послуги на дату оцінки. Такий коефіцієнт може визначатись на підставі індексу споживчих цін, що розраховується Держкомстатом, або відповідних галузевих індексів.

Оцінка об'єкта оцінки за методом прямого відтворення проводиться в такій послідовності:

- досліджується фінансова звітність, бухгалтерська облікова документація (первинні та зведені документи, реєстри бухгалтерського обліку) суб'єкта права інтелектуальної власності за той період, протягом якого виконувалася робота зі створення (розробки) ОПВ і доведення його до стану, придатного для використання в запланованих цілях, під час чого виявляються всі фактичні витрати, безпосередньо пов'язані зі створенням (розробкою) об'єкта оцінки;

Отримані результати можуть бути представлені в таблиці2.

Таблиця 2- Фактичні витрати на створення(придбання) об'єкта оцінки

№ п/п	Найменування витрат	Сума, грн.
1		
2		
...		
N		
Всього		

- складається календарний графік фактичного витрачання коштів, пов'язаного з витратами на створення (розробку) та доведення ОПВ до стану, придатного для його використання за призначенням;

- здійснюється приведення виявлених фактичних витрат від дати їх зазначення до дати оцінки за до-

помогою коефіцієнтів, що враховують зміну цін за час, що минув з моменту здійснення витрат до дати оцінки;

$$B_{np} = \sum_{t=1}^T B_t \times K_{it} \quad (1)$$

де B_{np} – поточна вартість витрат;

B_t – витрати на створення створення (розробку) та доведення ОПВ до стану, придатного для його використання за призначенням;

K_{it} – коефіцієнт індексації цін та інших витрат

$$K_{it} = i_t / i_{t-1} \quad (2)$$

де I_t – індекс цін розрахункового періоду (року);

I_{t-1} – індекс цін попереднього року;

Отримані результати можуть бути представлені в таблиці 3.

Таблиця 3-Скориговані витрати

№ п/п	Фактичні витрати (Bt)	Коеф. розрахований через індекс споживчих цін $K_{it} = i_t / i_{t-1}$	Скориговані витрати B_{np}
1			
2			
...			
N			
Всього:			$\sum B_{np}$

• скориговані витрати підсумовуються, і отримана сума збільшується на розмір середнього підприємницького прибутку, що склався у відповідній галузі (сфері);

$$B = \sum B_{np} + (\sum B_{np} \times \text{Pr}) \quad (3)$$

де Pr - розмір (%) середнього підприємницького прибутку, що склався у відповідній галузі (сфері);

- визначається в грошовому виразі величина зниження вартості об'єкта оцінки за рахунок зносу, визначеного на дату оцінки (Z_t);

- визначається поточна вартість відтворення об'єкта оцінки шляхом зменшення отриманої величини витрат на величину зносу.

Поточна вартість витрат зменшується на величину зносу (знецінення) майнових прав інтелектуальної власності, яка визначається залежно від залишкового строку корисного використання об'єкта оцінки методом строку життя.

Метод строку життя передбачає визначення зносу шляхом ділення фактичного строку корисного використання об'єкта права інтелектуальної власності, майнові права на який оцінюються, на суму фактичного та залишкового строків корисного використання такого об'єкта. Залишковий строк корисного використання визначається на підставі результатів порівняльного аналізу строків корисного використання подібних об'єктів права інтелектуальної власності або виходячи із строку чинності майнових прав інтелектуальної власності, що оцінюються. У разі припущення про безкінечно довгий строк корисного використання об'єкта оцінки знос не враховується.

Поточна вартість об'єкту корегується з урахуванням зносу майнових прав ІВ за формулою:

$$B_z = B - (B \times Z_t) \quad (4)$$

Z_t – коефіцієнт зносу, який використовується виходячи з часу корисного використання за формулою

$$Z_t = \frac{T_{\text{факт.викор.}}}{\left(T_{\text{факт.викор.}} + T_{\text{зал.кор.викор}} \right)} \quad (5)$$

7.2. Порівняльний підхід

Визначення ринкової вартості з використанням порівняльного підходу включає такі основні процедури:

визначення елементів як істотних характеристик та властивостей, за якими здійснюється порівняння об'єкта оцінки з подібними об'єктами (далі - елементи порівняння);

визначення щодо кожного з елементів порівняння характеру і ступеня відмінностей кожного подібного об'єкта від об'єкта оцінки;

визначення щодо кожного з елементів порівняння величини коригування цін подібних об'єктів, які відповідають характеру і ступеню відмінностей кожного такого об'єкта від об'єкта оцінки за кожним елементом порівняння;

коригування щодо кожного з елементів порівняння цін кожного подібного об'єкта з метою зменшення їх відмінностей від об'єкта оцінки;

розрахунок ринкової вартості майнових прав інтелектуальної власності шляхом обґрунтованого узагальнення скоригованих цін подібних об'єктів.

До елементів порівняння належать чинники об'єкта оцінки й умов договорів з інтелектуальною власністю, що склалися на ринку, які впливають на його ринкову вартість.

Найбільш важливими елементами порівняння для визначення ринкової вартості об'єкта оцінки є:

обсяг майнових прав інтелектуальної власності, що оцінюються;

умови фінансування договорів з майновими правами інтелектуальної власності (співвідношення власних і позикових коштів, умови надання позикових коштів);

час, який дорівнює періоду від дати укладення договору з подібним об'єктом або оприлюднення наміру щодо укладання такого договору до дати оцінки;

галузь або сфера, у якій використовується або може використовуватися ОПІВ, майнові права на який оцінюються;

територія, на яку поширюється дія майнових прав, що оцінюються;

фізичні, функціональні, технологічні, економічні, екологічні та інші характеристики продукції (товарів, робіт, послуг), яка може виготовлятися (реалізовуватися, виконуватися, надаватися) з використанням ОПІВ;

попит на продукцію (товари, роботи, послуги), яка може виготовлятися (реалізовуватися, виконуватися, надаватися) з використанням ОПІВ;

наявність конкурувальних пропозицій щодо подібних об'єктів та їх використання;

питома вага обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), виготовлених з використанням ОПВ, майнові права на який оцінюються;

строк корисного використання ОПВ, майнові права на який оцінюються;

розмір витрат та час, потрібні для освоєння ОПВ;

типові умови платежу за подібними договорами з інтелектуальною власністю;

інші умови укладання договорів з інтелектуальною власністю.

Для визначення розміру коригування цін на подібні об'єкти можуть застосовуватися такі оціночні процедури:

пряме попарне зіставлення цін на подібні об'єкти, що відрізняються один від одного тільки за одним елементом порівняння, з подальшим визначенням на базі отриманої таким чином інформації розміру грошової суми, на яку коригується ціна подібного об'єкта щодо даного елемента порівняння;

пряме попарне зіставлення доходу від використання двох подібних об'єктів, що відрізняються один від одного тільки щодо одного елемента порівняння, з подальшим визначенням шляхом капіталізації різниці доходів розміру грошової суми, на яку коригується ціна подібного об'єкта щодо даного елемента порівняння;

визначення витрат, пов'язаних з доведенням характеристики елемента порівняння, за яким подібний об'єкт відрізняється від об'єкта оцінки, до стану, у якому буде відсутня така різниця;

визначення величини коригування цін на подібні об'єкти із зазначенням у звіті про оцінку майнових прав обґрунтування характеру та розміру такого коригування.

7.3. Дохідний підхід

Визначення вартості майнових прав інтелектуальної власності здійснюється за допомогою методів дохідного підходу: методу непрямої капіталізації (дисконтування грошового потоку) та методу прямої капіталізації доходу.

Основними етапами наведених методів є:

1. визначення величини і поточної структури грошових потоків, що створюються з використанням ОПІВ.

Економічна ефективність (дохід) від використання ОПІВ, майнові права на які оцінюються, визначається за допомогою процедури порівняння показників їх використання в господарській діяльності користувача ОПІВ.

Результати занести в таблицю 1.

Таблиця 4-Прогнозні грошові потоки від використання ОПІВ

п/п	Найменування прибутку	од. ви м.	Величина по періодам розрахунку			
			1	2	..	N
	Обсяг виробництва продукції з використанням ОПІВ					
	Додатковий прибуток від реалізації продукції за цінами що перевищують середньоринкові.					
	Зменшення річних витрат підприємства					

п/ п	Найменування прибутку	од. ви м.	Величина по періодам розрахунку			
			1	2	..	N
	Сума річних ліцензійних платежів від використання ОПІВ					
	Додатковий сумарний валовий прибуток підприємства від використання ОПІВ					
	Грошовий потік від використання ОПІВ					
	Чистий прогнозований прибуток від використання ОПІВ п.6 * (1 - τ)					
Примітка: $\tau = 0,20$ – ставка податку на прибуток; $(1 - \tau) = 0,8$.						

2. визначення величини відповідної ставки дисконту (ставки капіталізації).

Ставка капіталізації - коефіцієнт, що застосовується для визначення вартості об'єкта виходячи з очікуваного доходу від його використання за умови, що дохід передбачається незмінним протягом визначеного періоду в майбутньому. Ставка капіталізації характеризує норму доходу на інвестований капітал (власний та/або позиковий) і норму його повернення.

Ставка дисконту - коефіцієнт, що застосовується для визначення поточної вартості виходячи з грошових потоків, які прогнозуються на майбутнє, за умови їх зміни протягом періодів прогнозування. Ставка дисконту характеризує норму доходу на інвестований капітал та норму його повернення в післяпрогнозний період, відповідно до якої на дату оцінки покупець може інвестувати кошти у придбання об'єкта оцінки з урахуванням компенсації всіх своїх ризиків, пов'язаних з інвестуванням.

Визначення ставки дисконту та ставки капіталізації проводиться кумулятивним методом шляхом послідовного підсумку так званої безризикової ставки та „премій” за можливі ризики підприємства щодо майбутніх прибутків. За безризикову ставку рекомендується брати ставку найбільш надійних банків по депозитних вкладах юридичних осіб, що поєднує в собі безризикову ставку й премію за інвестиційний ризик в економіку України. Премії за ризики розраховуються від рівня питомої ваги кожного ризику в інтервалі від 0 до 5%.

При цьому основними видами ризику вважаються¹:

- розмір підприємства 0 – 5 %;
- структура капіталу 0 – 5 %;
- якість менеджменту 0 – 5 %;
- територіальна та виробнича диверсифікованість підприємства 0 – 5 %;
- диверсифікованість клієнтури 0 – 5%;
- стабільність та ступінь вірогідності отримання прибутків 0 – 5%;
- інші можливі ризики 0 – 5 %.

Безперечно, що на безризикові капіталовкладення ставка дисконту є мінімальною, а на високоризикові – максимальною.

Під час порівняльного аналізу дохідності інвестування в об'єкти права інтелектуальної власності та альтернативні об'єкти проводиться аналіз ризиків, пов'язаних із:

- ступенем готовності об'єкта оцінки до використання;

¹Федотова М.А. Сколько стоит бизнес? Методы оценки. – М.: Перспектива, 1996. – 103 с.

- строками освоєння, рівнем досягнення прогнозованих (планованих) технічних, економічних, екологічних та інших характеристик об'єкта оцінки або продукції (товарів, робіт, послуг), виробленої та/або реалізованої з використанням такого об'єкта;
- можливістю неправомірного використання об'єкта права інтелектуальної власності, зокрема виготовленням та реалізацією контрафактної продукції;
- іншими притаманними об'єкту, що оцінюється, ризиками.

Розрахунок ставки дисконту оформити в таблицю 5.

Таблиця 5 - Ставки дисконту щодо прогнозних значень чистих прибутків, що очікуються на підприємстві набувача від використання ОПІВ, %

№	<i>Види ризиків</i>	<i>Песимістичний сценарій</i>	<i>Найбільш ймовірний сценарій</i>	<i>Оптиміс- тичний сценарій</i>
1	Безризикова ставка			
...				
N				
	<i>Усього:</i>			

Усі ризики бізнесу можуть бути підрозділені на дві групи: систематичні й несистематичні ризики. Систематичні ризики — це зовнішні ризики бізнесу (ризики системи, де працює бізнес): ризики конкуренції, нестабільного платоспроможного попиту й ін. Ці ризики властиві профільному про-

дукту оцінюваного підприємства, який, у свою чергу, визначає його галузеву приналежність.

Несистематичні ризики — це внутрішні ризики бізнесу, обумовлені характером управління підприємством.

Метод сценаріїв припускає облік ризиків бізнесу за допомогою коректування прогнозованих грошових потоків. Усі очікувані показники, що становлять у формулі грошового потоку сумарну прогнозовану величину в кожному майбутньому періоді (t) згідно із цим методом, повинні коректуватися на ймовірність появи в майбутньому саме даного значення відповідного показника. Ця ймовірність оцінюється суб'єктивно, експертно, але на основі документованих маркетингових або інших досліджень.

Спрощена модифікація методу сценаріїв передбачає виділення трьох сценаріїв: песимістичного (максимальні ризики; мінімальні суми), оптимістичного (мінімальні ризики; максимальні суми) і найбільш імовірного.

Метод спеціальних коректувань ставки дисконту використовується у випадку, якщо ризики бізнесу викликаються насамперед внутрішніми факторами. Ознакою цього є те, що доходи підприємства сильно коливаються, тобто величина їх коливань перевищує 20-30%.

При використанні даного методу необхідно попередньо визначити, що несистематичні ризики дійсно є в оцінюваному бізнесі головними й що саме вони визначають спостережувані або очікувані коливання доходів.

Звичайно в числі факторів несистематичного ризику бізнесу визначають наступні показники:

- підвищена частка постійних видатків в операційних витратах фірми (операційний леверидж);

- підвищена частка довгострокової заборгованості в структурі капіталу (фінансовий леверидж);

- якість менеджменту;

- недостатня фінансова стабільність бізнесу;

- недостатня диверсифікованість продукції (господарської діяльності) підприємства;

- недостатня диверсифікованість ринків збуту;

- недостатня диверсифікованість джерел придбання покупних ресурсів (включаючи працю);

- специфічні ризики.

Усі перераховані ризики, будучи несистематичними, характеризують невизначеність у діяльності підприємства й можливість несприятливих для нього подій.

Метод сценаріїв (багатоваріантності) полягає в розробці декількох варіантів фінансових планів (наприклад, оптимістичного, песимістичного і найбільш ймовірного). Кожному варіанту приписують його ймовірнісну оцінку, для кожного розраховують ймовірне значення критерію вибору, а також оцінки його відхилень від середнього значення. Кожний зі сценаріїв розвитку майбутніх подій має певну вірогідність свого здійснення. Імовірність реалізації кожного сценарію визначається методом експертних оцінок на підставі аналізу

маркетингових досліджень та діяльності набувача прав і представляється в таблиці 6.

Таблиця 6 - Розрахунок ставки дисконту щодо прогнозних значень чистих прибутків, що очікуються на підприємстві набувача від використання винаходу, %

<i>№</i>	<i>Види ризиків</i>	<i>Відсоток за ризик (0-5%)</i>
1	Безризикова ставка ²	
	Усього:	

3. розрахунок вартості майнових прав інтелектуальної власності шляхом капіталізації грошових потоків, які виникають у результаті використання ОПІВ.

Поточна вартість прав на об'єкт визначається підсумком приведених шляхом дисконтування до дати оцінки величин прогнозних грошових потоків доходів, які очікуються від використання досліджуваного об'єкта.

Розрахунок здійснюється за формулою:

$$PV = \sum_{t=1}^T \frac{CF_t}{(1+i)^t} \quad (4)$$

де

PV – поточна вартість об'єкта оцінки;

CF_i – щорічні майбутні грошові потоки, що генеруються об'єктом оцінки;

² Процентні ставки банків за кредитами і депозитами. за даними Національного банку України

<http://www.bank.gov.ua/Statist/PROCENT/prst.htm>

i – ставка (коефіцієнт) дисконту, що відповідає i – тому періоду прогнозу;
 $t, \dots T$ – період прогнозу.

Результати цих розрахунків навести в таблиці.

Таблиця 7- Величини прибутків, що очікуються на підприємстві набувача прав від використання винаходу.

Рік	Чистий прогнозований прибуток тис. грн.	Приведений до дати оцінки чистий прибуток, тис. грн.					
		Песимістичний сценарій, $i = XX \%$		Найбільш ймовірний сценарій, $i = XX \%$		Оптимістичний сценарій, $i = XX \%$	
		Ставка дисконту	Чистий привед. прибут.	Ставка дисконту	Чистий привед. прибут.	Ставка дисконту	Чистий приведен. прибуток
1							
...							
N							
Усього							

З таблиці 7 отримаємо три значення вартості прав на досліджуваній об'єкт (за *песимістичним, найбільш ймовірним та оптимістичним прогнозом*), а саме:

- за *песимістичним сценарієм*: xxxxxxxx
- за *найбільш ймовірним сценарієм*: xxxxxxxx

- за оптимістичним сценарієм: xxxxxxxx

Величина поточної вартості майнових прав визначається з ймовірністю здійснення кожного зі сценаріїв як:

$$PV = B_{\text{пес}} \times I_{\text{пес}} + B_{\text{ймовір}} \times I_{\text{ймовір}} + B_{\text{опт}} \times I_{\text{опт}}$$

Наприклад:

Таблиця 5-Ставки дисконту щодо прибутків, очікуваних від використання винаходу за патентом України № XXXX

<i>Види ризиків</i>	<i>Песимістичний сценарій</i>	<i>Ймовірний сценарій</i>	<i>Оптимістичний сценарій</i>
Безризикова ставка (прийнята за ставкою доходу на валютні вклади юридичних осіб у найбільших банках України)	9,3	9,3	9,3
Якість управлінського менеджменту	2,5	2,5	2,5
Масштаб підприємства	2,0	2,0	2,0
Якість фінансового менеджменту	3,9	3,5	3,0
Ступінь диверсифікації продукції	2,5	2,0	1,7
Ступінь диверсифікації споживачів продукції	2,3	1,7	1,0
Прогнозованість доходів	1,5	1,0	0,5
Інші специфічні види ризиків (Порушення прав ІВ)	1,0	1,0	1,0
Усього:	25	23	21

Таблиця 6 - Імовірність реалізації кожного зі сценаріїв

<i>Сценарій</i>	<i>Імовірність здійснення</i>
Песимістичний	40%
Найбільш імовірний	50%
Оптимістичний	10%

Враховуючи наведене, оцінювач здійснив розрахунки щодо чистих грошових потоків, які очікує підприємство (таблиця 7) та відповідну вартість об'єкта оцінки.

Таблиця 7- Розрахунок чистих грошових потоків, що очікуються від використання винаходу за патентом України № XXXX, тис. грн.

<i>Роки прогнозу</i>	<i>Прогнозні чисті грошові потоки, тис. грн.</i>	<i>Приведені до дати оцінки чисті прибутки - роялті, тис. грн.</i>					
		<i>Песимістичний сценарій, r = 25 %</i>		<i>Імовірний сценарій, r = 23 %</i>		<i>Оптимістичний сценарій, r = 21 %</i>	
		<i>Чинник поточної вартості</i>	<i>Чистий прибуток</i>	<i>Чинник поточної вартості</i>	<i>Чистий прибуток</i>	<i>Чинник поточної вартості</i>	<i>Чистий прибуток</i>
2015	-	0,80000	-	0,81301	-	0,82645	-
2016	2`530,50	0,64000	1619,52	0,66098	1672,61	0,68301	1728,36
2017	2`530,50	0,51200	1295,62	0,53738	1359,84	0,56447	1428,39

2018	<i>2`530,50</i>	0,40960	1036,49	0,43690	1105,58	0,46651	1180,50
2019	<i>2`530,50</i>	0,32768	829,19	0,35520	898,83	0,38554	975,61
Всього:			<i>4`780,82</i>		<i>5`036,86</i>		<i>5`312,86</i>

Таким чином,

- за песимістичним сценарієм вартість об'єкта оцінки дорівнює ***4`780,82*** (тис. грн.);
- за найбільш ймовірним сценарієм вартість об'єкта оцінки дорівнює ***5`036,86*** (тис. грн.);
- за оптимістичним сценарієм вартість об'єкта оцінки дорівнює ***5`312,86*** (тис. грн.).

Звідси вартість об'єкта оцінки визначався як:

$$B_1 = B_{\text{пес}} \times 0,4 + B_{\text{ймовір}} \times 0,5 + B_{\text{опт}} \times 0,1$$

(8)

або:

$$B_1 = 4`780,82 \times 0,4 + 5`036,86 \times 0,5 + 5`312,86 \times 0,1 =$$

4`962,044 (тис. грн.).

Таким чином, величина поточної вартості майнових прав на використання винаходу “XXX” (патент України № XXX), визначена за методом виграшу у собівартості, округлене дорівнює ***4`962 (чотири мільйони дев'ятсот шістдесят дві тисячі)*** грн. ***00*** коп.

8. УЗГОДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РОЗРАХУНКІВ

В даному розділі студент повинен прийняти та обґрунтувати остаточне рішення відносно вартості об'єкта, що оцінюється.

Вартість майнових прав на _____, становить:

- розрахована методом _____

становить **XXXXXXXX**

- розрахована методом дисконтування майбутніх грошових потоків становить – **XXXXXXXX**

Остаточна вартість майнових прав на винахід
_____ визначалася, виходячи з

_____ (надати обґрунтований висновок)

Отже остаточна вартість прав на _____ становить

9. ВИСНОВОК ПРО ВАРТІСТЬ МАЙНОВИХ ПРАВ

Висновок про вартість майнових прав інтелектуальної власності повинен містити відомості про:

- ✓ замовника оцінки та виконавця звіту про оцінку майна;
- ✓ назву об'єкта оцінки та його коротку характеристику;

- ✓ мету і дату оцінки; вид вартості, що визначався;
- ✓ використані методичні підходи;
- ✓ величину вартості, отриману в результаті оцінки.

Ринкова вартість виключних майнових прав на

_____,
який охороняється патентом України № ____ від
_____ станом на _____ становить
_____ грн. (_____)

10. ДОДАТКОВІ УМОВИ, ДОПУЩЕННЯ ТА ОБМЕЖЕННЯ

Розділи 10 і 11 носять інформаційний характер для студента і не вимагають будь-якого доопрацювання окрім заповнення окремих граф.

Нижченаведені допущення і обмеження є невід'ємною частиною цього Звіту:

Всі вихідні дані для визначення вартості виключних майнових прав на _____ отримані від Замовника й вважаються достовірними. Оцінювач не бере на себе відповідальність за достовірність отриманої від Замовника інформації, відповідальність за це несе Замовник.

Оцінювач виходить з припущення, що вся надана йому інформація була істинною та правдивою.

Звіт є лише незалежною професійною думкою оцінювача щодо вартості майнових прав на досліджуваній об'єкт _____, та не породжує щодо об'єкта оцінки ніяких правових наслідків. Звіт не є гарантією того, що об'єкт оцінки буде проданий за ціною, що дорівнює сумі, визначеній у цьому Звіті розмірі.

Звіт відповідає визнанням міжнародним професійним стандартам і достовірний лише в повному обсязі та для зазначеної у ньому меті.

Оцінювач стверджує, що він має необхідну кваліфікацію щодо проведення оцінки, а виконаний ним аналіз та наданий Висновок не містять загалом чи частково упередженої думки. У своїх діях Оцінювач виступали як незалежний експерт.

перт. Розмір винагороди Оцінювача ні в якій мірі не пов'язаний з висновками Оцінювача.

Думка Оцінювача щодо вартості, дійсна на дату оцінки – оцінювач не несе відповідальності за зміну економічних, юридичних, інших чинників, що можуть виникнути після цієї дати та вплинути на ринкову ситуацію і, відповідно, на вартість об'єкта оцінки.

Ставки дисконту і роялті встановлені, виходячи зі світової практики, а також з урахуванням сталих традицій економіки та господарювання.

Даний звіт є об'єктом авторського права оцінювача.

11. СЕРТИФІКАТ ДОСТОВІРНОСТІ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ

Цим засвідчую, що:

– завдання на оцінку не ґрунтувалось на вимозі визначенні мінімальної чи обумовленої ціни;

– Звіт про оцінку складено відповідно до Закону України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні”, Національного стандарту № 1 „Загальні засади оцінки майна і майнових прав ;

– викладені в даному Звіті думки та висновки дійсні виключно для визначених у ньому цілей та є моїми персональними, неупередженими думками та висновками;

– я не маю ні зараз, ні в майбутньому ніякого майнового інтересу щодо об’єкта оцінки та не маю ніякої особистої зацікавленості щодо прибутку від використання об’єкта оцінки – моя винагорода ні в якій мірі не пов’язана з визначенням вартості на користь будь-кого, з досягненням попередньо обумовленого результату чи з наступними подіями. З урахуванням всієї вищевикладеної інформації та результатів розрахунків є всі підстави стверджувати, що вартість _____ становить:

(Назва об’єкту оцінки)

_____ грн.

Вартість, дійсна станом на _____ 200 р.

Оцінювач

ДОВІДКА ПРО ОЦІНЮВАЧА

Реквізити Суб'єкта оціночної діяльності:

Адреса:

Телефон:

Факс :

E-mail:

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні //ВВР. – 2001. – № 47. – Ст. 251.
2. Національний стандарт №1 “Загальні засади оцінки майна та майнових прав” від 10.09.2003 р. №1440.
3. Національний стандарт №4 “Оцінка майнових прав інтелектуальної власності” від 3.10.2007 р. №1185.
4. Національні стандарти бухгалтерського обліку. Положення бухгалтерського обліку №8 “Нематеріальні активи”.

ДОДАТКИ
до звіту (якщо є)

ДОДАТОК В – Титульний лист КР

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

Факультет Комп'ютерних та інформаційних технологій
Кафедра «Інформатики та інтелектуальної власності»

КУРСОВА РОБОТА

З дисципліни «Економіка інтелектуальної власності»

Виконав:
ст. групи _____
П.І.Б. _____
Перевірив:
Доцент Капінос М.М.
Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка: ECTS _____

Харків 20__